

Panultihon

¹ Ang mga panultihon ni Solomon nga anak ni David, ang hari sa Israel. ² Kini nga mga panultihon motudlo ug kaalam ug pagpanudlo, aron pagtudlo sa mga pulong sa panabot, ³ aron makadawat ka sa pagbadlong aron mabuhi pinaagi sa pagbuhat sa insakto, matarong, ug may kaangayan. ⁴ Kini nga mga panultihon mohatag usab ug kaalam niadtong walay alamag, ug mohatag sa kahibalo ug sa pagkamabinantayon alang sa kabatan-onan. ⁵ Papaminawa ang maalamon nga mga tawo ug padugangi ang ilang panabot, ug pakuhaa ug kaalam ang mga tawong may salabotan, ⁶ aron sa pagsabot sa mga panultihon, mga gipanulti, ug mga pulong sa maalamon nga mga tawo ug sa ilang mga tanghaga. ⁷ Ang kahadlok kang Yahweh maoy sinugdanan sa kahibalo, ginasalikway sa buangbuang ang kaalam ug pagpanton. ⁸ Akong anak, paminawa ang pagtudlo sa imong amahan ug ayaw isalikway ang mga balaod sa imong inahan; ⁹ mahimo sila nga matahom nga purong-purong sa imong ulo ug mga kwentas diha sa imong liog. ¹⁰ Akong anak, kung ang makasasala modani kanimo ngadto sa ilang sala, pagdumili sa pagsunod kanila. ¹¹ Kung moingon sila, “Uban kanamo, maghulat kita aron mopatay, magtago kita ug atakihon ang mga walay sala nga tawo sa walay hinungdan. ¹² Lamyon nato sila nga buhi, sama sa Sheol nga kuhaon kadtong

mga himsog, ug himoon silang sama niadtong mga nahulog sa bangag. ¹³ Pangitaon nato ang tanang matang sa mga butang nga bililhon; punon nato ang atong mga balay sa atong mga kinawat gikan sa uban. ¹⁴ Pagripa uban kanamo; hiusahon ta ang atong sudlanan.” ¹⁵ Akong anak, ayaw paglakaw sa dalan kuyog kanila; ayaw itugot nga motunob ang imong tiil sa ilang gilaktan; ¹⁶ ang ilang mga tiil magdagan sa daotan ug nagdali sila aron sa pagpaawas ug dugo. ¹⁷ Tungod kay walay pulos ang pagbukhad sa pukot aron sa panglit-ag sa langgam samtang nagatan-aw ang langgam. ¹⁸ Kining mga tawhana naghulat aron sa pagpatay sa ilang kaugalingon— nag-andam sila ug lit-ag alang sa ilang mga kaugalingon. ¹⁹ Mao usab ang mga pamaagi sa tanan nga nakaangkon sa bahandi pinaagi sa pagpanglupig; ang naangkon sa dili makataronganon molaglag sa mga kinabuhi niadtong nagkupot niini. ²⁰ Ang kaalam nagsinggit sa kadalanan, gipatugbaw niya ang iyang tingog sa dapit nga daghang mga tawo; ²¹ diha sa ulohan sa masaba nga kadalanan, misinggit siya, diha sa agianan sa ganghaan sa siyudad misulti siya. ²² “Hangtod kanus-a, kamong walay alamag nga mga tawo, buot ba kamo nga magpakawalay alamag? Hangtod kanus-a ba, kamong mga mabugalbugalon, mahimuot ba kamo sa pagkamabugalbugalon, ug hangtod kanus-a ba kamo, kamong mga buangbuang, magdumot sa kahibalo? ²³ Patalinghogi ang akong pagbadlong; akong ibubo ang akong

mga gihinahuna alang kaninyo; akong ipahibalo kaninyo ang akong mga pulong. ²⁴ Nagtawag ako, ug nagdumili kamo sa pagpaminaw; gitunol ko ang akong kamot, apan walay usa nga nanumbaling. ²⁵ Apan wala kamo nagpak-abana sa tanan kong pagbadlong kaninyo ug wala nagpanumbaling sa akong mga pagpaglong. ²⁶ Kataw-an ko ang inyong kalisdanan, bugalbugalan ko kamo kung moabot ang mga makalilisang— ²⁷ sa dihang mohasmag kaninyo ang inyong gikahadlokang sama sa unos ug ang katalagman mobanlas kaninyo sama sa alimpulos, sa diha nga ang kalisod ug ang kasakit modangat kaninyo. ²⁸ Unya mosangpit sila kanako, ug dili ko sila pagatubagon; magtinguha gayod sila sa pagtawag kanako, apan dili nila ako mahikaplagan. ²⁹ Tungod kay nagdumot sila sa kahibalo ug wala pilia ang pagkahadlok kang Yahweh, ³⁰ wala sila magtuman sa akong mga gitudlo, ug gisalikway nila ang tanan kung mga pagbadlong. ³¹ Magakaon sila sa bunga sa ilang mga paagi, ug uban sa bunga sa ilang mga laraw mapuno sila. ³² Kay ang yano mangamatay sa dihang motalikod sila, ug ang kawalay pagpakabana sa mga buangbuang mopukan kanila. ³³ Apan si bisan kinsa kadtong maminaw kanako magauyo nga luwas ug makapahulay nga walay kahadlok sa katalagman.”

2

¹ Akong anak, kung dawaton nimo ang akong mga pulong ug tipigan ang akong mga mando diha kanimo, ² paminawa ang kaalam ug itutok

ang imong kasingkasing sa pagsabot. ³ Kung mosangpit ka alang sa pagsabot ug ipatugbaw ang imong tingog alang niini, ⁴ kung mangita ka niini sama sa imong pagpangita sa plata ug mangita sa panabot sama sa imong pagpangita sa tinagong mga bahandi, ⁵ unya imong masabtan ang pagkahadlok kang Yahweh ug imong makaplagan ang kahibalo sa Dios. ⁶ Kay ihatag ni Yahweh ang kaalam, gikan sa iyang baba mogawas ang kahibalo ug panabot. ⁷ Nagtigom siya ug maayong kaalam alang niadtong nagpahimuot kaniya, taming siya alang niadtong naglakaw diha sa katarong, ⁸ bantayan niya ang agianan sa hustisya ug iyang tipigan ang dalan niadtong nagmatinud-anon kaniya. ⁹ Unya imong masabtan ang pagkamatarong, hustisya, ug katarong, ug sa matag maayo nga agianan. ¹⁰ Kay ang kaalam motisok sa imong kasingkasing, ug ang kahibalo makapalipay sa imong kalag. ¹¹ Ang pagkamabinantayon magbantay kanimo, ang pagsabot mopanalipod kanimo. ¹² Luwason ka nila gikan sa dalan sa kadaotan, gikan niadtong nagsulti sa mangil-ad nga mga butang, ¹³ nga mibiya sa saktong mga agianan ug naglakaw sa mga dalan sa kangitngit. ¹⁴ Malipay sila sa dihang magbuhat sila ug daotan ug mahimuot diha sa mga kangil-ad sa daotan. ¹⁵ Nagsunod sila sa hiwi nga mga agianan, ug ilang gitagoan ang ilang giagian pinaagi sa pagpanglimbong. ¹⁶ Ang kaalam ug ang pagkamabinantayon makaluwas kanimo gikan sa daotang babaye, gikan sa babaye nga nangita

sa kalaagan ug gikan sa maulog-ulogon niyang mga pulong. ¹⁷ Gibiyaan niya ang iyang kauban sa iyang pagkabatan-on ug gikalimtan ang kasabotan sa iyang Dios. ¹⁸ Kay ang iyang panimalay mosangpot sa kamatayon ug ang iyang dalan mohatod kanimo niadtong anaa sa lubnganan. ¹⁹ Kadtong tanan nga mosunod kaniya dili na makabalik pag-usab ug dili na nila makaplagaan ang agianan sa kinabuhi. ²⁰ Busa lakaw sa dalan sa maayong mga tawo ug subaya ang agianan niadtong nagbuhat ug matarong. ²¹ Kay kaditong nagabuhat sa matarong makahimo ug puluyanan sa yuta, ug kaditong adunay katarong magpabilin niini. ²² Apan ang daotan pagapuohon gikan sa yuta, ug ang walay pagtuo pagapuohon gikan niini.

3

¹ Akong anak, ayaw kalimti ang akong mga mando ug tipigi ang akong pagpanudlo diha sa imong kasingkasing, ² kay ang gitas-on sa mga adlaw ug katuigan sa kinabuhi ug ang kalinaw igadugang kini diha kanimo. ³ Ayaw tugoti nga ang pakamatinud-anon sa kasabotan ug pagkamasaligan mahimulag kanimo, ihigot kini sa imong liog, isulat kini sa papan sa imong kasingkasing. ⁴ Unya makakaplag ka ug pabor ug maayong kadunggan sa pananaw sa Dios ug sa tawo. ⁵ Salig kang Yahweh sa tibuok nimong kasingkasing ug ayaw gayod pagsalig sa kaugalingon nimong panabot; ⁶ sa tanan nimong mga dalan ilha siya ug itul-id niya ang imong agianan. ⁷ Ayaw pagmanggialamon

sa kaugalingon nimong panan-aw; kahadloki si Yahweh ug talikdi ang daotan. ⁸ Makaayo kini sa imong unod ug makapabaskog sa imong lawas. ⁹ Pasidunggi si Yahweh uban sa imong bahandi ug uban sa unang mga bunga sa tanang nimong abot, ¹⁰ ug mapuno ang imong mga kamalig ug ang imong sudlanan moawas, mapuno sa bag-ong bino. ¹¹ Akong anak, ayaw isalikway ang pagpanton ni Yahweh ug ayaw pagdumot sa iyang pagbadlong, ¹² kay pagapantonon ni Yahweh kadtong iyang gihigugma, sama sa pagpanton sa amahan sa iyang anak nga lalaki nga nakapahimuot kaniya. ¹³ Ang usa nga makakaplag ug kaalam malipayon, makaangkon usab siya ug pagsabot. ¹⁴ Ang imong maangkon gikan sa kaalam mas maayo pa kung unsa ang maihatag pagbalik sa plata ug ang ginansya niini mas maayo pa kaysa bulawan. ¹⁵ Mas bililhon pa ang kaalam kaysa mga alahas ug walay imong gitinguha nga ikatandi siya. ¹⁶ Adunay siyay hataas nga mga adlaw sa iyang tuong kamot; sa iyang walang kamot ang mga bahandi ug kadungganan. ¹⁷ Ang iyang mga dalan mao ang mga paagi sa kaluoy ug ang tanan niyang mga agianan mao ang kalinaw. ¹⁸ Siya ang kahoy sa kinabuhi niadtong nagkupot niini, malipay kadtong nagkupot niini. ¹⁹ Pinaagi sa kaalam gitukod ni Yahweh ang kalibotan, pinaagi sa panabot iyang gipahimutang ang kalangitan. ²⁰ Pinaagi sa iyang kahibalo ang kahiladman naabli ug ang mga panganod nagahulog sa ilang yamog. ²¹ Akong anak, padayon sa hustong

paghukom ug pagpanabot, ug ayaw ibulag ang imong panan-aw kanila. ²² Mahimo sila nga kinabuhi sa imong kalag ug dayandayan nga pabor aron isul-ob sa imong liog. ²³ Unya maglakaw ka sa imong dalan nga layo sa kakuyaw ug dili mapandol ang imong tiil; ²⁴ kung mohigda ka, dili ka mahadlok; kung mohigda ka nindot ang imong pagkatulog. ²⁵ Ayaw kahadlok sa kalit nga kasamok ug pagpanggun-ob sa daotan, sa dihang moabot kini, ²⁶ kay si Yahweh anaa sa imong kiliran ug maglikay sa imong tiil gikan sa pagkalit-ag. ²⁷ Ayaw ihikaw ang maayo gikan niadtong angayan niini, kung anaa kanimo ang kagahom sa pagbuhat. ²⁸ Ayaw sultihang imong silingan, “Lakaw ug balik pag-usab, ug ihatag ko kini ugma nganha kanimo,” kung aduna kay salapi. ²⁹ Ayaw pagbuhat ug laraw nga makadaot sa imong silingan— ang tawo nga haduol nagpuyo ug misalig kanimo. ³⁰ Ayaw pakiglalis sa tawo kung walay rason, kung wala siyay nabuhat nga makadaot kanimo. ³¹ Ayaw kasina sa tawong bangis o pilia ang bisan unsa sa iyang mga dalan. ³² Tungod kay ang tawong malimbongon dulumtanan kang Yahweh, apan ang tawong matarong mahimo niyang suod nga higala. ³³ Ang tunglo ni Yahweh anaa sa balay sa mga tawong daotan, apan panalanginan niya ang panimalay sa tawong matarong. ³⁴ Bugalbugalan niya ang mabugalbugalon, apan hatagan niya ug pabor ang mga tawong mapainubasanon. ³⁵ Mapanunod sa mga maalamong tawo ang kadungganon, apan ang

buangbuang pagabayawon diha sa kaulawan.

4

¹ Mga anak, paminaw sa pagpanudlo sa amahan, ug patalinghogi aron mahibaloan ninyo kung unsa ang panabot. ² Hatagan ko kamo ug maayo nga mga pagpanudlo; ayaw talikdi ang akong pagpanudlo. ³ Sa dihang bata pa ako diha sa akong amahan, huyang ug nag-inusarang anak sa akong inahan, ⁴ gitudloan niya ako ug miingon kanako, “Kupti dayon sa imong kasingkasing ang akong mga pulong; tumana ang akong mga mando ug pagkinabuhi. ⁵ Batoni ang kaalam ug pagpanabot; ayaw kalimti ug ayaw isalikway ang mga pulong sa akong baba; ⁶ ayaw biyai ang kaalam ug magbantay siya kanimo; higugmaa siya ug panalipdan ka niya. ⁷ Ang kaalam mao ang mahinungdanong butang, busa batoni ang kaalam ug gastoha ang tanan kanimo aron makab-ot nimo ang panabot. ⁸ Pangandoya ang kaalam ug bayawon ka niya; pasidunggan ka niya kung gakson mo siya. ⁹ Pagapurong-purongan ka niya ug kadunggan sa imong ulo; hatagan ka niya ug matahom nga korona.” ¹⁰ Akong anak, paminaw ug patalinghogi ang akong mga pulong, ug makabaton ka ug daghang katuigan sa imong kinabuhi. ¹¹ Giyahan ko ikaw sa dalan sa kaalam; tultolan ko ikaw sa tulid nga mga agianan. ¹² Sa imong paglakaw, walay mobabag sa imong dalan ug kung ikaw modagan, dili ka mapandol. ¹³ Kupti ang pagpanton, ayaw kini buhii; panalipdi kini, kay mao kini ang imong kinabuhi. ¹⁴ Ayaw sunda

ang agianan sa daotan ug ayaw paglakaw sa dalan niadtong nagbuhat sa daotan. ¹⁵ Likayi kini, ayaw pag-adto niini; talikod gikan niini ug lakaw sa laing dalan. ¹⁶ Tungod kay dili sila makatulog hangtod dili sila makahimo ug daotan ug dili sila makatulog hangtod mapandol nila ang uban. ¹⁷ Tungod kay nagkaon sila ug tinapay sa kadaotan ug nag-inom sa bino sa kasamok. ¹⁸ Apan ang agianan sa tawo nga nagbuhat ug matarong sama sa unang kahayag nga modan-ag; nagkaanam kini ug kahayag hangtod nga mihayag na gayod. ¹⁹ Ang dalan sa daotan sama sa kangitngit—wala sila masayod kung unsa ang makapandol kanila. ²⁰ Akong anak, patalinghogi ang akong mga pulong; paminaw ang akong gipanutli. ²¹ Ayaw itugot nga mawala sila sa imong panan-aw; tipigi sila sa imong kasingkasing. ²² Kay ang akong mga pulong mao ang kinabuhi alang niadtong nagapangita niini ug kaayohan sa ilang tibuok panglawas. ²³ Panalipdi ang imong kasingkasing ug bantayi kini uban sa tanang pagkugi, kay gikan niini modagayday ang tuboran sa kinabuhi. ²⁴ Isalikway ang hiwi nga pamulong gikan kanimo ug biyai ang mga daotang pagpanulti diha kanimo. ²⁵ Itan-aw ang imong mga mata sa unahan ug itutok ang imong panan-aw sa imong atubangan. ²⁶ Himoang patag ang imong agianan; unya tanan nimong mga dalan mahilayo sa kakuyaw. ²⁷ Ayaw pagtipas diha sa tuo o diha sa wala; ilikay ang imong tiil gikan sa daotan.

5

¹ Akong anak, tagda ang akong kaalam; paminawa pag-ayo ang akong pagpanabot, ² aron makakat-on ka sa pagkamabinantayon ug ang imong mga ngabil manalipod sa kahibalo. ³ Kay ang mga ngabil sa mananapaw gidagaydayan sa dugos ug ang iyang baba mas danlog pa kaysa lana, ⁴ apan sa kataposan sama siya kapait sa panyawan, moputol sama sa hait nga espada. ⁵ Ang iyang mga tiil mokanaog ngadto sa kamatayon; ang iyang mga lakang mopadulong sa Sheol. ⁶ Wala siyay paghunahuna sa dalan sa kinabuhi. Naglatagaw ang iyang mga lakang; wala siya masayod kung asa siya mopadulong. ⁷ Ug karon, akong mga anak, paminaw kanako; ayaw talikdi ang pagpaminaw sa mga pulong sa akong baba. ⁸ Ipahilayo ang imong dalan gikan kaniya ug ayaw pagpaduol sa pultahan sa iyang balay. ⁹ Sa ingon niana nga paagi dili nimo mahatag ang imong dungog sa uban o ang mga tuig sa imong kinabuhi ngadto sa bangis nga tawo; ¹⁰ ang mga langyaw dili magkombira sa imong bahandi; ang imong hinagoan dili maadto sa balay sa mga langyaw. ¹¹ Sa kataposan sa imong kinabuhi mag-agulo ka kung ang imong unod ug ang imong lawas mawad-an na ug kapuslanan. ¹² Moingon ka, “Gidumtan ko ang pagpanton ug nasilag ang akong kasingkasing sa pagbadlong! ¹³ Wala ako mituman sa akong mga magtutudlo o naminaw sa akong mga tigpanudlo. ¹⁴ Hapit ako madaot sa hingpit diha sa taliwala sa katilingban, sa panagtigom sa

katawhan.” ¹⁵ Pag-inom ug tubig nga gikan sa imong kaugalingong sudlanan ug pag-inom ug tubig nga gikan sa imong kaugalingong atabay. ¹⁶ Nag-awas ba ang imong mga tuboran sa bisan asa ug ang imong mga sapa nagdagayday ba sa mga plaza? ¹⁷ Himoa nga kini alang lamang sa imong kaugalingon ug dili alang sa mga langyaw nga uban kanimo. ¹⁸ Hinaot nga mapanalanginan ang imong tuboran ug hinaot nga magmaya ka sa asawa sa imong pagkabatan-on. ¹⁹ Kay siya mao ang mahigugmaong usa ug bayeng usa nga malumo. Tugoti nga ang iyang mga dughan mopuno kanimo sa kalipay sa tanang panahon; pagpaulipon kanunay sa iyang gugma. ²⁰ Kay nganong ikaw, akong anak, magpaulipon sa usa ka mananapaw; nganong imong gacson ang mga dughan sa laing babaye? ²¹ Si Yahweh makakita sa tanang buhaton sa tawo ug naglantaw sa tanang dalan nga iyang gilakwan. ²² Ang daotang tawo madakpan pinaagi sa iyang kaugalingong mga kasaypanan; ang mga pisi sa iyang sala mohikot kaniya pag-ayo. ²³ Mamatay siya tungod kay wala siya napanton; nahisalaag siya tungod sa iyang hilabihang pagkabuangbuang.

6

¹ Akong anak, kung gigahin nimo ang imong salapi ingon nga bayad sa utang sa imong silingan, kung nagsaad ka alang sa utang sa usa ka tawo nga wala nimo mailhi, ² imong gilit-ag ang imong kaugalingon pinaagi sa imong saad ug nabihag ka pinaagi sa mga pulong sa imong baba. ³ Kung nabihag ka pinaagi sa imong

mga pulong, akong anak, buhata kini ug luwasa ang imong kaugalingon, sanglit nahulog ka man sa kamot sa imong silingan; lakaw ug ipaubos ang imong kaugalingon ug isulti ang imong kahimtang ngadto sa imong silingan. ⁴ Ayaw pakatulga ang imong mga mata ug ayaw papahulaya ang imong mga pilok. ⁵ Luwasa ang imong kaugalingon sama sa lagsaw gikan sa kamot sa mangangayam, sama sa langgam gikan sa kamot sa mangangayam ug langgam. ⁶ Tan-awa ang hulmigas, ikaw nga tawong tapulan, hunahunaa ang iyang mga pamaagi, ug pagmanggialamon. ⁷ Kini walay pangulo, opisyal, o magmamando, ⁸ apan nag-andam kini ug pagkaon sa ting-init ug sa panahon sa ting-ani nagtigom kini kung unsay kaonon. ⁹ Hangtod kanus-a ka matulog, ikaw nga tawong tapulan? Kanus-a ka man mobangon sa imong pagkatulog? ¹⁰ “Diyutay nga pagkatulog, diyutay nga pagpahulay, gamay nga pagtiklop sa mga kamot aron sa pagpahulay”— ¹¹ ug ang imong kakabos moabot sama sa kawatan ug ang imong panginahanglanon sama sa armadong sundalo. ¹² Ang walay hinungdan nga tawo—ang daotang tawo—nagkinabuhi pinaagi sa pagkabaliko sa iyang sinultihan, ¹³ nagapangidhat ang iyang mga mata, nagasinyas gamit ang iyang mga tiil ug nagatudlo gamit ang iyang mga tudlo. ¹⁴ Nagplano siya ug daotan uban sa iyang malinalahong kasingkasing; kanunay siyang nagabuhat ug kasamok. ¹⁵ Busa sa kalit modangat kaniya ang iyang kalisdanan; sa diyutay nga panahon mabuak siya nga walay kaayohan. ¹⁶ Adunay

unom ka mga butang nga gidumtan ni Yahweh, pito nga malaw-ay alang kaniya. ¹⁷ Ang mga mata sa mapahitas-ong tawo, ang dila nga nagapamakak, mga kamot nga nagpaawas sa dugo sa mga tawong walay sala, ¹⁸ ang kasingkasing nga mobuhat ug daotang mga laraw, mga tiil nga dali lang modagan sa pagbuhat ug daotan, ¹⁹ ang saksi nga nagabuga ug mga bakak ug ang tawo nga nagtanom ug kasamok taliwala sa managsoon. ²⁰ Akong anak, tumana ang mando sa imong amahan ug ayaw isalikway ang gitudlo sa imong inahan. ²¹ Kanunay kining ihigot diha sa imong kasingkasing; ihigot kini sa imong liog. ²² Kung maglakaw ka, mogiya kini kanimo; kung matulog ka, mobantay kini kanimo; ug kung magmata ka, motudlo kini kanimo. ²³ Kay ang mga pagmando mao ang lampara, ug ang pagtudlo mao ang kahayag; ang pagbadlong sa pagpanton mao ang dalan sa kinabuhi. ²⁴ Ipahilayo ka niini gikan sa daotang babaye, gikan sa malumo nga mga pulong sa mananapaw. ²⁵ Ayaw kaibog diha sa imong kasingkasing sa iyang kaanyag ug ayaw itugot nga madani ka sa iyang mga pilok. ²⁶ Ang pakigdulong sa babayeng gabaligya ug dungog nagkantidad lamang sa usa ka tinapay, apan ang asawa sa uban maoy hinungdan nga kawad-an ka sa imong kinabuhi. ²⁷ Makahimo ba sa pagdala ug kalayo ang tawo sa iyang dughan nga dili masunog ang iyang bisti? ²⁸ Makahimo ba sa paglakaw sa baga ang tawo nga dili mapaso ang iyang mga tiil? ²⁹ Mao usab ang tawo

nga modulog sa asawa sa iyang silingan; ang tawo nga modulog kaniya pagasilotan gayod. ³⁰ Ang mga tawo dili motamay sa kawatan kung mangawat kini aron sa pagtagbaw sa iyang panginahanglan sa dihang gutom kini. ³¹ Apan kung masakpan siya, magbayad gayod siya sa makapito ka pilo sa kung unsa ang iyang gikawat; kinahanglan iyang ihatag ang tanan nga adunay bili diha sa iyang panimalay. ³² Ang tawo nga nanapaw walay panabot; ang tawo nga mobuhat niini naglaglag sa iyang kaugalingon. ³³ Mga samad ug kaulawan mao ang angay kaniya ug ang iyang kaulawan dili mawala. ³⁴ Kay ang pangabugho makapasuko pag-ayo sa usa ka lalaki; dili siya magpakita ug kaluoy kung manimalos siya. ³⁵ Dili siya modawat ug bayad ug dili siya mahaylo, bisan ug hatagan nimo siya ug daghang gasa.

7

¹ Akong anak, tumana ang akong mga pulong ug tipigi ang akong mga pagmando diha sa imong kaugalingon. ² Tumana ang akong mga mando ug pagkinabuhi ug tipigi ang akong gitudlo ingon nga mansanas sa imong mga mata. ³ Ihigot kini sa imong mga tudlo; isulat kini sa papan sa imong kasingkasing. ⁴ Sultihi ang kaalam, "Ikaw ang akong igsoong babaye," ug tawaga ang panabot nga imong suod nga paryente, ⁵ aron nga malikay ang imong kaugalingon gikan sa dili matarong nga babaye, gikan sa langyaw nga babaye uban sa iyang malumo nga mga pulong. ⁶ Sa bintana sa akong balay nagtan-aw ako sa

rehas. ⁷ Nagtan-aw ako sa walay kasinatian nga mga tawo, ug namatikdan ko taliwala sa batan-ong mga kalalakin-an ang usa ka batan-ong nga walay panabot. ⁸ Kana nga batan-ong lalaki milabay sa dalan duol sa kanto sa babaye, ug miadto siya padulong sa balay niini. ⁹ Kilomkilom kadto, sa pagsalop sa adlaw, sa panahon sa kagabhion ug sa kangitngit. ¹⁰ Didto gitagbo siya sa babaye, nga nagbisti sama sa usa ka gabaligya ug dungog, nga adunay bakak nga kasingkasing. ¹¹ Sabaan siya ug sukwahi ang iyang mga pamaagi; dili makapuyo ang iyang mga tiil sa balay. ¹² Karon anaa sa kadalanan, unya diha sa mercado, ug diha sa matag kanto naghulat siya aron sa pag-atake. ¹³ Busa gigitan niya siya ug gihalokan siya, uban sa isog nga panagway miingon siya kaniya, ¹⁴ “Naghalad ako karong adlaw, gituman ko ang akong mga panumpa, ¹⁵ busa migawas ako aron sa pagtagbo kanimo, sa matinguhaong pagpangita sa imong panagway, ug nakaplagan ko ikaw. ¹⁶ Gihapinan ko ang akong higdaanan sa dekolor nga lino gikan sa Ehipto. ¹⁷ Gibutangan ko ang akong higdaanan ug mira, aloe, ug cinamon. ¹⁸ Dali, mag-inom kita hangtod matagbaw sa gugma hangtod buntag; maglipay kita pag-ayo sa mga buhat sa gugma. ¹⁹ Kay ang akong bana wala sa iyang balay; naglakaw siya sa halayo nga panaw. ²⁰ Nagdala siya ug puntil sa salapi; mobalik siya sa adlaw sa pagtakdol sa bulan.” ²¹ Sa daghang pulong nahaylo niya siya; uban sa iyang malumo nga mga ngabil napahisalaag niya

siya. ²² Sa walay langan misunod siya kaniya sama sa baka nga pagapatyon, sama sa lagsaw nga nalit-ag, ²³ hangtod ang pana motusok sa atay niini. Sama siya sa langgam nga nagdali pagpadulong sa lit-ag. Wala siya masayod nga kawad-an siya sa iyang kinabuhi. ²⁴ Ug karon akong mga anak, paminaw kanako, pamatia ang mga pulong sa akong baba. ²⁵ Hinaot nga ang imong kasingkasing dili mopadulong sa iyang mga dalan; ayaw pagpahisalaag ngadto sa iyang mga dalan. ²⁶ Siya ang hinungdan nga daghang mga tawo ang nasamdan; daghan na kaayo ang iyang gipamatay nga mga tawo. ²⁷ Ang iyang balay anaa sa dalan padulong sa Sheol; padulong kini sa ubos ngadto sa mga lawak sa kamatayon.

8

¹ Wala ba nagtawag ang kaalam? Wala ba gipatugbaw sa panabot ang iyang tingog? ² Sa kinatumyan sa kabungtoran nga daplin sa dalan, diha sa nagsangang dalan, nagbarog ang kaalam. ³ Sa kilid sa pultahan sa siyudad, haduol sa mga ganghaan sa siyudad, nagtawag siya. ⁴ “Katawhan, nagtawag ako kaninyo ug akong gipatugbaw ang akong tingog ngadto sa mga anak sa mga tawo. ⁵ Kamong mga uyamot, tun-i ang kaalam, ug kamong mga nagdumot sa kahibalo, kinahanglan nga inyong maangkon ang masinabtanon nga kasingkasing. ⁶ Paminaw ug mosulti ako ug mga bilihong mga butang ug sa dihang mobuka ang akong mga ngabil isulti ko ang matarong— ⁷ kay ang akong baba mohisgot kung unsa ang kasaligan ug ang akong

mga ngabil nagdumot sa pagkadaotan. ⁸ Ang tanang mga pulong sa akong baba matarong; walay gituis o makapahisalaag niini. ⁹ Ang tanan kong mga pulong tul-id alang niadtong nakasabot; ang akong mga pulong husto alang niadtong nagapangita ug kahibalo. ¹⁰ Pilia ang akong pagpanudlo labaw pa sa plata ug ang kahibalo labaw pa kaysa lunsay nga bulawan. ¹¹ Kay ako, ang Kaalam, mas maayo labaw kaysa mga alahas; walay imong gitinguha ang ikatandi kanako. ¹² Ako, ang Kaalam, nagkinabuhi sa Pagkamaalam, ug gibatonan ko ang kahibalo ug ang pagkamabinantayon. ¹³ Ang pagkahadlok kang Yahweh mao ang pagdumot sa daotan—gikasilagan ko ang garbo ug ang pagkamapahitas-on, ang daotang dalan, ug ang tinuis nga sinultihan—gikasilagan ko sila. ¹⁴ Aduna akoy maayong panambagon ug maayo nga kaalam; ako ang panghunahuna; akoa ang kusog. ¹⁵ Pinaagi kanako naghari ang mga hari— ang mga tawong bantogan usab, ug ang tanang makiangayon nga nangulo. ¹⁶ Pinaagi kanako nagmando ang mga prinsipe ug ang mga bantogan ug ang tanang nangulo uban ang hustisya. ¹⁷ Gihigugma ko kadtong nahigugma kanako, ug kadtong nagkugi sa pagpangita kanako, makakaplag kanako. ¹⁸ Ania kanako ang mga bahandi ug ang kadungganan, ang malungtaron nga bahandi ug ang pagkamatarong. ¹⁹ Ang akong bunga mas maayo kaysa bulawan, mas maayo pa bisan sa lunsay nga bulawan; ang akong mahatag labaw pa

kaysa lunsay nga plata. ²⁰ Naglakaw ako sa matarong nga dalan, sa agianan nga mopadulong sa katarong, ²¹ busa makahatag ako ug panulundon niadtong nahigugma kanako ug magpuno sa ilang tipiganan. ²² Gibuhat ako ni Yahweh sukad pa sa sinugdanan—ang nahiuna sa iyang mga binuhat sa karaang kapanahonan. ²³ Gikan sa dugay na nga mga katuigan gipahimutang na ako—gikan sa una, gikan sa sinugdanan sa kalibotan. ²⁴ Kaniadto sa wala pa ang kadagatan, nahimugso na ako—sa wala pa ang mga tubod nga madagayaon sa tubig, ²⁵ sa wala pa napahimutang ang kabukiran ug sa wala pa ang kabungtoran, nahimugso na ako. ²⁶ Nahimugso na ako sa wala pa nabuhat ni Yahweh ang kalibotan, o ang kapatagan, o bisan sa unang abog sa kalibotan. ²⁷ Atua ako sa dihang gipahimutang niya ang kalangitan, sa dihang gihimo niya ang kapunawpunawan ibabaw sa kinahiladman. ²⁸ Atua ako sa dihang gipahimutang niya ang kalangitan sa kawanangan ug sa dihang gibuhat niya ang mga tuboran sa kinahiladman. ²⁹ Atua ako sa dihang gibuhat niya ang utlanan alang sa dagat, aron nga ang katubigan dili malapas kung diin kini niya gimandoan, ug sa dihang gimandoan niya kung asa mahimutang ang mga patukoranan sa kalibotan. ³⁰ Anaa ako sa iyang kiliran, ingon nga hanas nga magbubuhat, ug ako ang iyang kalipay sa matag adlaw, kanunay nga nagmalipayon uban kaniya. ³¹ Nagmalipayon ako sa tibuok niyang kalibotan ug ang akong kalipay

anaa sa mga anak sa katawhan. ³² Ug karon, akong mga anak, paminaw kanako, kay magmalipayon kadtong nagtipig sa akong mga dalan. ³³ Paminawa ang akong mga pagpanudlo ug pagmanggialamon; ayaw kini isalikway. ³⁴ Ang tawo nga maminaw kanako magmalipayon—nagabantay sa akong mga ganghaan sa matag adlaw, nagapaabot kanako sa kilid sa mga pul-tahan sa akong puluy-anan. ³⁵ Kay si bisan kinsa nga nakakaplag kanako, makakaplag sa kinabuhi, ug iyang nakaplagan ang pabor ni Yahweh. ³⁶ Apan siya nga mapakyas sa pagpangita kanako, nagdaot sa iyang kaugalingon; ang tanan nga nagdumot kanako nahigugma sa kamatayon.”

9

¹ Ang kaalam nagtukod sa kaugalingon niyang panimalay; naglilok siya ug pito ka mga haligi gikan sa mga bato. ² Giandam niya ang iyang mga mananap aron idalit sa panihapon; gisagolan niya ang iyang bino; ug giandam niya ang iyang lamisa. ³ Gisugo niya ang iyang mga sulugoong babaye aron pagdapit ug pagpanawag gikan sa hataas nga bahin sa siyudad: ⁴ “Paanhia dinhi ang mga wala natudloan!” Miingon siya ngadto sa mga walay alamag. ⁵ “Dali, kaon sa akong pagkaon, ug pag-inom sa bino nga akong gisagolan. ⁶ Biyai ang yano nimong mga binuhatan, ug pagkinabuhi; paglakaw sa dalan nga adunay salabotan. ⁷ Si bisan kinsa nga mobadlong sa mabugalbugalon nag-awhag ug pagdaogdaog ug si bisan kinsa nga mobadlong sa

tawong daotan masakitan. ⁸ Ayaw badlonga ang mabugalbugalon, kay dumtan ka niya; badlonga ang tawong maalamon, ug higugmaon ka niya. ⁹ Hatagi ug pagpanudlo ang tawong maalamon, ug mahimo pa gayod siyang maalamon; tudloi ang tawong matarong, ug madugangan pa ang iyang nakat-onan. ¹⁰ Ang pagkahadlok kang Yahweh mao ang sinugdanan sa kaalam ug ang kahibalo sa Balaan mao ang pagsabot. ¹¹ Kay pinaagi kanako modaghan pa ang imong mga adlaw ug madugangan ang mga tuig sa imong kinabuhi. ¹² Kung maalamon ka, maalam ka sa imong kaugalingon, apan kung magbugalbugal ka, mag-inusara kang magpas-an niini.” ¹³ Ang babayeng buangbuang sabaan— wala siya natudloan ug walay nahibaloan. ¹⁴ Naglingkod siya sa pultahan sa iyang puluy-anan, sa lingkuranan sa hataas nga mga dapit sa lungsod. ¹⁵ Nagatawag siya niadtong nangagi, ngadto sa mga tawong tul-id nga nagalakaw sa ilang dalan. ¹⁶ “Paanhia dinhi ang mga wala natudloan!” Giingnan niya kadtong mga walay alamag. ¹⁷ “Tam-is ang kinawat nga tubig ug maayo ang tinapay nga gikaon sa tago.” ¹⁸ Apan wala siya nasayod nga atua didto ang mga patay, nga ang iyang mga dinapit anaa sa kinahiladman sa Sheol.

10

¹ Ang mga panultihon ni Solomon. Ang anak nga maalamon makapalipay sa iyang amahan apan ang anak nga buangbuang maghatag ug kasub-anan sa iyang inahan. ² Walay

bili ang kabtangan nga naangkon pinaagi sa pagkadaotan, apan ang pagbuhat ug matarong maglikay kanimo sa kamatayon. ³ Dili itugot ni Yahweh nga magutman ang nagbuhat kung unsa ang matarong, apan iyang pakyason ang mga tinguha sa daotan. ⁴ Ang kamot nga tapulan maka-pahimong kabos sa tawo, apan ang kamot sa tawong kugihan makaangkon ug mga bahandi. ⁵ Ang maalamon nga anak magtigom sa abot sa yuta sa ting-init apan makauulaw alang kaniya kung matulog siya panahon sa ting-ani. ⁶ Ang mga gasa nga gikan sa Dios anaa sa ulo niadtong mga mobuhat sa matarong, apan ang baba sa daotan motabon sa kasamok. ⁷ Ang tawo nga mobuhat sa matarong makapalipay kanato sa dihang maghunahuna kita mahitungod kaniya, apan ang ngalan sa daotan madunot. ⁸ Kadtong adunay panabot modawat sa mga pagmando, apan ang sabaan nga buangbuang magun-ob. ⁹ Siya nga maglakaw sa kaligdong maglakaw nga luwas, apan ang tawong mohimo sa iyang mga dalan nga baliko, masakpan ra unya siya. ¹⁰ Siya nga mangidhat makapasubo, apan pagalumpagon ang sabaan nga buangbuang. ¹¹ Ang baba sa tawo nga mobuhat sa matarong mao ang tubig sa kinabuhi, apan ang baba sa daotan motabon sa kasamok. ¹² Ang kaligutgot hinungdan sa panagbingkil, apan tabonan sa gugma ang tanang kasal-anan. ¹³ Ang kaalam makaplagaan diha sa mga ngabil sa tawong adunay maayong paghukom, apan ang bunal alang sa likod sa tawong walay alamag. ¹⁴ Ang mga tawong

maalamon magtigom ug kahibalo, apan ang baba sa buangbuang nagapaduol sa kagub-anan. ¹⁵ Ang bahandi sa tawong adunahan mao ang iyang lig-on nga siyudad; ang kawad-on sa kabos mao ang iyang kagub-anan. ¹⁶ Ang bayad niadtong magbuhat kung unsa ang matarong mogiya kanila ngadto sa kinabuhi; ang ginansiya sa daotan mogiya kanila ngadto sa sala. ¹⁷ Adunay agianan paingon sa kinabuhi alang niadtong mosunod sa pagpanton, apan mahisalaag ang tawo nga magsalikway sa pagbadlong. ¹⁸ Si bisan kinsa nga adunay tinago nga pagdumot adunay bakakon nga mga ngabil, ug si bisan kinsa nga magbutangbutang mga buangbuang. ¹⁹ Kung adunay daghang mga pulong, dili mawala ang kalapasan, apan siya nga nagmaampingon sa iyang isulti maalamon. ²⁰ Ang dila sa mobuhat ug matarong, lunsay nga plata; adunay gamay nga bili sa kasingkasing sa daotan. ²¹ Ang mga ngabil sa tawong mobuhat kung unsa ang matarong makapahimsog sa kadaghanan, apan mangamatay ang mga buangbuang tungod kay wala silay alamag. ²² Ang maayong mga gasa ni Yahweh magdala ug bahandi ug walay kasakit niini. ²³ Ang pagkadaotan mao ang dula nga ginadula sa buangbuang, apan ang kaalam mao ang makapahimuot sa tawong adunay panabot. ²⁴ Ang kahadlok sa daotan mogukod kaniya, apan ang tinguha sa matarong igahatag. ²⁵ Ang daotan sama sa bagyo nga molabay lang, ug mahanaw dayon, apan kadtong mobuhat kung unsa ang matarong mao ang patukoranan nga

molungtad hangtod sa kahangtoran. ²⁶ Sama sa suka nga anaa sa ngipon ug aso sa mga mata, mao usab ang tapulan alang niadtong nagpadala kaniya. ²⁷ Ang pagkahadlok kang Yahweh makapalugway sa kinabuhi, apan ang mga katuigan sa daotan mapamubo. ²⁸ Ang paglaom niadtong mobuhat sa matarong mao ang ilang kalipay, apan ang katuigan sa mga daotan mapamubo. ²⁹ Ang dalan ni Yahweh mopanalipod niadtong adunay dungog, apan kagub-anan kini alang sa daotan. ³⁰ Kadtong mobuhat sa matarong dili gayod mapukan, apan ang daotan dili magpabilin sa yuta. ³¹ Gikan sa baba niadtong magbuhat ug matarong adunay bunga sa kaalam, apan ang bakakon nga dila pagaputlon. ³² Ang mga ngabil niadtong mobuhat sa matarong nasayod kung unsa ang angayan, apan ang baba sa daotan, nasayod sila kung unsa ang tinuis.

11

¹ Gikasilagan ni Yahweh ang sukdanan nga dili husto, apan gikahimut-an niya ang husto nga pagsukod. ² Kung ang garbo moabot, ang kaulaw unya modangat, apan diha sa pagpau-bos moabot ang kaalam. ³ Ang dungog sa matarong mogiya kanila, apan ang baliko nga mga dalan sa mga malimbongon moguba kanila. ⁴ Walay pulos ang bahandi sa adlaw sa kapungot, apan ang pagbuhat ug matarong maglikay kanimo gikan sa kamatayon. ⁵ Ang matarong nga binuhatan sa tawong walay sala magtul-id sa iyang dalan, apan ang daotan mapukan

tungod sa ilang pagkadaotan. ⁶ Ang matarong nga binuhatan niadtong makapahimuot sa Dios magluwas kanila, apan ang malimbongon malit-ag pinaagi sa ilang mga tinguha. ⁷ Sa dihang ang tawong daotan mamatay, ang iyang paglaom mahanaw ug ang paglaom nga anaa sa iyang kusog mawagtang. ⁸ Ang tawo nga magbuhat kung unsa ang matarong malikay gikan sa kagubot ug modangat hinuon kini ngadto sa daotan. ⁹ Ang baba sa dili diosnon makadaot sa iyang silingan, apan pinaagi sa kahibalo kadtong mobuhat kung unsa ang matarong maluwas. ¹⁰ Kung magmauswag kadtong magbuhat ug matarong, ang siyudad magmalipayon; kung ang daotan malaglag, adunay panagsinggit sa kalipay. ¹¹ Pinaagi sa maayong mga gasa niadtong makapahimuot sa Dios, mouswag ang siyudad; pinaagi sa baba sa daotan, magun-ob ang siyudad. ¹² Ang tawo nga magtamay sa iyang higala walay alamag, apan ang tawo nga adunay panabot maghilom. ¹³ Si bisan kinsa nga nagapanglibak mopadayag sa mga tinago, apan ang tawong matinud-anon motipig sa mga butang nga gitago. ¹⁴ Kung walay maalamong padulngan, ang nasod mapukan, apan moabot ang kadaogan pinaagi sa pagpakisayod sa daghang magtatambag. ¹⁵ Si bisan kinsa nga magpasalig sa utang sa usa ka langyaw mag-antos gayod sa kasakit, apan ang tawo nga dili buot mohimo ug kasabotan sa ingon ana nga matang sa saad maluwas. ¹⁶ Ang maluluy-on nga babaye makadawat ug pag-

pasidungog, apan ang mga tawong mangtas mga hakog sa bahandi. ¹⁷ Ang tawong maluluy-on makapahimulos sa iyang kaugalingon, apan ang tawong bangis magpasakit sa iyang kaugalingon. ¹⁸ Ang tawong daotan manglimbong aron lang makuha ang iyang suhol, apan ang tawong magpugas kung unsa ang matarong moani sa bayad sa kamatuoran. ¹⁹ Ang tawong matinud-anon nga mobuhat kung unsa ang matarong mabuhi, apan mamatay ang tawo nga mosunod sa daotan. ²⁰ Gikasilagan ni Yahweh kadtong mga kasingkasing nga dili matarong, apan gikahimut-an niya kadtong mga dalan sa mga walay sala. ²¹ Siguradoha kini—ang mga tawong daotan dili pasagdan nga dili masilotan, apan ang mga kaliwat niadtong mobuhat kung unsa ang matarong maluwas. ²² Sama sa singsing nga bulawan nga anaa sa ilong sa baboy mao man ang maanyag nga babaye nga walay maayong paghukom. ²³ Ang mga tinguha niadtong mobuhat kung unsa ang matarong mosangpot sa kaayohan, apan ang mga tawong daotan molaom lang sa kapungot. ²⁴ Adunay tawo nga magpugas ug binhi—makatigom siya ug mas daghan pa; ang uban nga wala magpugas—modangat kaniya ang kakabos. ²⁵ Ang tawong manggihatagon mouswag ug ang tawong mohatag ug tubig ngadto sa uban makabaton ug tubig sa iyang kaugalingon. ²⁶ Tunglohon sa mga tawo ang tawong mobalibad sa pagbaligya ug trigo, apan ang maayong mga gasa magpurongpurong sa ulo niadtong magbaligya niini. ²⁷ Ang tawo nga kugihan mangita sa maayo nagapangita

usab ug pabor, apan ang tawo nga mangita sa daotan makakaplag niini. ²⁸ Kadtong misalig sa ilang kaadunahan mapukan, apan sama sa dahon, molabong kadtong mobuhat kung unsa ang matarong. ²⁹ Ang tawo nga magdala ug kagubot sa iyang kaugalingong panimalay makapanunod ug hangin ug ang buangbuang mahimong ulipon sa maalamon ug kasingkasing. ³⁰ Kadtong mobuhat kung unsa ang matarong mahimong sama sa kahoy sa kinabuhi, apan ang kasamok molaglag ug mga kinabuhi. ³¹ Kung kadtong mga mobuhat ug matarong makadawat kung unsa ang angay kanila, unsa pa kaha ang daotan ug ang makasasala!

12

¹ Bisan kinsa nga nahigugma sa pagpanton nahigugma sa kahibalo, apan ang tawo nga nagdumot sa pagbadlong buangbuang. ² Kaluy-an ni Yahweh ang maayong tawo, apan iyang silotan ang tawo nga nagplano ug daotan. ³ Ang tawo dili malig-on pinaagi sa pagkadaotan, apan kadtong nagbuhat ug maayo dili gayod maibot. ⁴ Ang asawa nga may katakos mao ang korona sa iyang bana, apan siya nga modala ug kaulawan sama sa sakit nga modunot sa iyang kabukogan. ⁵ Ang mga plano niadtong nagbuhat kung unsa ang husto matarong, apan malimbongon ang tambag sa daotan. ⁶ Ang mga pulong sa daotang mga tawo nag-atang sa kahigayonan aron sa pagpatay, apan ang mga pulong sa matarong maoy motipig kanila. ⁷ Ang daotang mga tawo mapukan ug mangahanaw sila, apan

ang panimalay niadtong nagbuhat ug matarong motindog. ⁸ Ang tawo pagadayegon pinaagi sa kadako sa kaalam nga anaa kaniya, apan ang mga tawo nga mopili sa sukwahi isalikway. ⁹ Maayo pa ang adunay dili mahinungdanon nga katungdanan— nga sulugoon lamang—kay sa magpasigarbo mahitungod sa imong pagkamahinungdanon apan walay pagkaon. ¹⁰ Ang tawong nagbuhat ug matarong nag-atiman sa panginahanglan sa iyang mananap, apan bisan ang kahangawa sa tawong daotan bangis. ¹¹ Ang tawo nga nagatrabaho sa iyang yuta makabaton ug daghang pagkaon, apan si kinsa kadtong nagsunod sa walay pulos nga mga buluhaton walay salabotan. ¹² Gitinguha sa daotang mga tawo ang gikawat sa daotang kalalakin-an nagdto sa uban, apan ang bunga niadtong nagbuhat ug matarong nagagikan sa ilang mga kaugalingon. ¹³ Ang tawong daotan malit-ag pinaagi sa iyang daotang sinultihan, apan kadtong nagbuhat ug matarong makalingkawas gikan sa kasamok. ¹⁴ Gikan sa bunga sa iyang mga pulong ang tawo mapuno sa mga maayong butang, ingon nga ang buhat sa iyang mga kamot moganti kaniya. ¹⁵ Ang dalan sa buangbuang matarong sa iyang kaugalingong panan-aw, apan ang tawong maalamon maminaw sa tambag. ¹⁶ Ipadayag dayon sa buangbuang ang iyang kasuko, apan ang tawong mobaliwala sa pagtamay maalamon ¹⁷ Ang tawong nagsulti sa kamatuoran nagsulti kung unsa ang matarong, apan ang mini nga saksi mosulti ug mga bakak. ¹⁸ Ang mga pu-

long sa tawong madalidalion sama sa tusok sa espada, apan ang dila sa maalamon magdala ug kaayohan. ¹⁹ Ang matinud-anon nga ngabil molungtad sa kahangtoran, apan ang bakakong dila lumalabay lamang. ²⁰ Adunay paglingla diha sa kasingkasing niadtong nagplano sa pag-buhat ug daotan, apan ang kalipay nagagikan sa mga magtatambag sa kalinaw. ²¹ Walay kasakit nga mahitabo niadtong nagbuhat ug matarong, apan ang tawong daotan napuno sa mga kalisdanan. ²² Dumtan ni Yahweh ang bakakong mga ngabil, apan kadtong nagpuyo sa pagkamatinud-anon mao ang iyang kalipay. ²³ Ang maalamon nga tawo nagtago sa iyang kahibalo, apan ang kasingkasing sa mga buang-buang nagasinggit sa binuang. ²⁴ Ang kamot sa makugihon magdumala, apan ang tawong tapulan ibutang ngadto sa lisod nga trabaho. ²⁵ Ang kabalaka nga anaa sa kasingkasing sa usa ka tawo maoy mobira kaniya paubos, apan ang mga maayong pulong makapalipay kaniya. ²⁶ Ang tawo nga nagbuhat ug matarong usa ka giya sa iyang higala, apan ang dalan sa daotan maoy mopahisalaag kanila. ²⁷ Ang tawong tapulan dili makasugba sa ilang kaugalingong inayam, apan ang makugihon nga tawo makaangkon sa bililhong bahandi. ²⁸ Kadtong naglakaw diha sa matarong nga dalan makakaplag ug kinabuhi ug diha sa iyang agianan walay kamatayon.

13

¹ Ang maalamon nga anak mamati sa pagtudlo sa iyang amahan, apan ang mabugalbugalon dili

maminaw sa pagbadlong. ² Gikan sa bunga sa iyang baba ang tawo maglipay sa mga maayong butang, apan ang kagana sa maluibon alang sa kabangis. ³ Ang tawo nga nagabantay sa iyang baba nanalipod sa iyang kinabuhi, apan ang tawong moabli ug dako sa iyang mga ngabil mogun-ob sa iyang kaugalingon. ⁴ Ang kagana sa tawong tapulan motinguha apan walay makuha, apan ang kagana sa tawong kugihan tagbawon pag-ayo. ⁵ Ang tawo nga nagbuhat ug matarong nagdumot sa mga bakak, apan ang daotang tawo naghimo sa iyang kaugalingon nga mangilngig, ug nagbuhat siya ug kaulawan. ⁶ Ang pagkamatarong manalipod niadtong dili sad-an sa ilang agianan, apan ang pagkadaotan molaglag sa nagbuhat ug sala. ⁷ Adunay tawo nga nagpalambo sa iyang kaugalingon, apan wala gayoy nahot ug adunay tawo nga naghatag sa tanan, apan tinuod nga adunahan. ⁸ Malukat sa tawong adunahan ang iyang kinabuhi pinaagi sa iyang mga katigayonan, apan ang tawong kabos dili gayod makadawat sa maong pagtagad. ⁹ Ang kahayag sa tawong nagbuhat sa matarong maglipay, apan ang lampara sa daotan pagapalungon. ¹⁰ Ang garbo manganak lamang ug panagbangi, apan alang niadtong maminaw sa maayong tambag adunay kaalam. ¹¹ Ang bahandi mahanaw kung adunay dakong garbo, apan ang tawo nga mangita ug salapi pinaagi sa pagkugi sa iyang kamot modaghan ang iyang salapi. ¹² Kung ang paglaom malangan, makaguba kini sa kasingkas-ing, apan ang pangandoy nga natuman mao ang

kahoy sa kinabuhi. ¹³ Ang tawo nga motamay sa pagtudlo mahitumpawak gihapon niini, apan ang tawong motuman sa mando pagagantihan. ¹⁴ Ang pagpatudlo sa tawong maalamon tuboran sa kinabuhi, maglikay kanimo gikan sa lit-ag sa kamatayon. ¹⁵ Ang maayong panghunahuna makuha ug pabor, apan ang dalan sa mabudhion wala gayoy kataposan. ¹⁶ Ang tawong maalaman mobuhat inubanan sa kahibalo sa matag hukom, apan ang buangbuang magpasundayag sa iyang pagkabuangbuang. ¹⁷ Ang daotan nga mensahero mahitumpawak ngadto sa kasamok, apan ang matinud-anon nga tigbalita magdala ug pagpasig-uli. ¹⁸ Ang tawo nga mosalikway sa pagpanton mahimong kabos ug maulawan, apan ang dungog moabot kaniya nga nagtuon gikan sa pagbadlong. ¹⁹ Ang pangandoy nga natuman tam-is sa panlasa, apan ang mga buangbuang dili gayod motalikod sa pagkadaotan. ²⁰ Paglakaw uban sa mga maalamon ug magmaalamon ka, apan ang kauban sa mga buangbuang magantos sa kasakit. ²¹ Ang katalagman mosunod sa mga makasasala, apan kadtong nagbuhat ug matarong adunay maayong ganti. ²² Ang tawong matarong adunay ikabilin nga panulundon alang sa iyang mga apo, apan ang bahandi sa makasasala mahiadto sa tawo nga nagbuhat ug matarong. ²³ Ang wala gidaro nga uma nga gipanag-iyahan sa usa ka kabos makahatag ug daghang pagkaon, apan gibanlas kini pinaagi sa dili pagkamataronganon. ²⁴ Ang tawong dili mopanton sa iyang anak wala naghiguma

kaniya, apan ang tawo nga naghigugma sa iyang anak maampingon sa pagpanton kaniya. ²⁵ Ang tawong nagbuhat ug matarong mokaon hangtod sa iyang katagbawan, apan ang tiyan sa mga daotan kanunay gutom.

14

¹ Ang maalamong babaye motukod sa iyang panimalay, apan gubaon kini sa buangbuang nga babaye pinaagi sa iyang mga kamot. ² Ang tawong naglakaw sa pakamatarong adunay kahadlok kang Yahweh, apan ang tawo nga dili matinud-anaon sa iyang mga dalan nagsalikway kaniya. ³ Gikan sa baba sa buangbuang mogawas ang salingsing sa iyang garbo, apan ang ngabil sa maalamon magtipig kanila. ⁴ Kung walay mga baka ang pasungan hinlo, apan ang kadagaya sa pananom moabot pinaagi sa kusog sa baka. ⁵ Ang matinud-anon nga saksi dili mamakak, apan ang mini nga saksi mobuga ug mga bakak. ⁶ Ang mayubiton mangita sa kaalam ug walay makaplagnan, apan ang kahibalo sayon lang moabot ngadto sa tawong adunay panabot. ⁷ Palayo sa tawong buangbuang, kay dili ka makakaplag ug kahibalo sa iyang mga ngabil. ⁸ Ang kaalam sa tawong maampingon mao ang pagsabot sa iyang kaugalingong dalan, apan ang kabuang sa mga buangbuang mao ang pagpan-glimbong. ⁹ Mayubiton ang mga buangbuang kung ang halad sa sala ihalad, apan taliwala sa matarong ang pabor gipaambit. ¹⁰ Nasayod ang kasingkasing sa iyang kaugalingong kapaitan ug walay langyaw nga moambit sa kalipay

niini. ¹¹ Ang balay sa tawong daotan magunob, apan ang barongbarong sa tawong matarong malig-on. ¹² Adunay dalan nga daw matarong alang sa usa ka tawo, apan sa kataposan niini mopadulong sa kamatayon. ¹³ Ang kasingkasing makahimo sa pagkatawa apan anaa gihapon sa kasakitan ug ang kalipay mosangpot sa kasub-anan. ¹⁴ Ang tawong dili matinud-anon makaangkon kung unsa ang angay sa iyang mga dalan, apan ang maayong tawo makaangkon kung unsay ang iyaha. ¹⁵ Ang tawo nga wala gitudlo-an motuo sa bisan unsang butang, apan ang tawo nga maampingon maghunahuna sa iyang mga lakang. ¹⁶ Ang tawo nga maalamon mahadlokon ug mopalayo sa daotan, apan ang buangbuang mosalikway gayod sa pagpasidaan. ¹⁷ Ang tawong dali ra masuko nagabuhat sa buangbuang nga mga butang, ug gikasilagan ang tawong naglaraw ug daotan. ¹⁸ Ang yano nga tawo makapanunod sa pagkabuangbuang, apan ang maalamon nga mga tawo napalibotan sa kahibalo. ¹⁹ Kadtong mga daotan moyukbo sa atubangan niadtong matarong ug kadtong mga daotan moyukbo sa mga ganghaan sa mga matarong. ²⁰ Ang tawong kabos dumtan bisan sa iyang mga kauban, apan ang tawong adunahan daghan ug mga higala. ²¹ Ang tawong nagtamay sa iyang silingan nakasala, apan ang tawong nagpakita ug kaluoy sa mga kabos malipayon. ²² Dili ba kadtong naglaraw ug daotan mahisalaag man? Apan kadtong nagplano sa pagbuhat ug maayo makadawat sa pagkamatitud-anon sa

kasabotan ug pagkamasaligan. ²³ Uban sa tanang kakugi moabot ang ganansiya, apan kung kanunay lamang panagsultihanay, mogiya kini sa pagkakabos. ²⁴ Ang korona sa tawong maalamon mao ang ilang bahandi, apan ang pagkabuangbuang sa mga buangbuang magdala lamang kanila sa dugang kabuang. ²⁵ Ang matinudanon nga saksi moluwas sa mga kinabuhi, apan ang mini nga saksi mobuga ug mga bakak. ²⁶ Kung ang usa ka tawo adunay kahadlok kang Yahweh, siya usab adunay hilabihang pagsalig kaniya; kining mga butanga sama sa lig-ong dapit nga mapanalipdan sa mga anak nianing tawhana. ²⁷ Ang kahadlok kang Yahweh maoy tuboran sa kinabuhi, aron nga motalikod ang tawo gikan sa lit-ag sa kamatayon. ²⁸ Ang himaya sa hari makita diha sa kadaghan sa iyang katawhan, apan kung walay mga tawo ang prinsiphe magguba. ²⁹ Ang tawong mapailubon adunay dakong panabot, apan ang tawong dali ra masuko motuboy sa pagkabuangbuang. ³⁰ Ang malinawon nga kasingkasing mao ang kinabuhi sa lawas, apan ang kasina modunot sa kabukogan. ³¹ Ang tawong nagdaogdaog sa mga kabos nagatunglo sa iyang Magbubuhat, apan ang tawong nagpakita ug kaluoy sa nangingahngan nagpasidungog kaniya. ³² Ang tawong daotan malaglag pinaagi sa iyang daotang mga binuhatan, apan ang tawong matarong adunay dalangpanan bisan diha sa kamatayon. ³³ Ang kaalam anaa sa kasingkasing sa adunay panabot, apan bisan sa taliwala sa mga buangbuang

gipaila niya ang iyang kaugalingon. ³⁴ Ang pagbuhat kung unsa ang matarong motuboy sa nasod, apan ang sala kaulawan sa kang bisan kinsa. ³⁵ Ang kaluoy sa hari anaa sa sulugoon nga nagmaampingon, apan ang iyang kasuko alang sa tawo nga nagpakaulaw.

15

¹ Ang malumo nga tubag makapahupay sa kapungot, apan ang sakit nga pulong makapasamot sa kasuko. ² Ang dila sa mga tawong maalamon magasulti ug kahibalo, apan ang baba sa mga buangbuang magasulti ug mga binuang. ³ Ang mata ni Yahweh anaa sa bisan asa, nagabantay sa mga daotan ug sa mga maayo. ⁴ Ang makapaayo nga dila mao ang kahoy sa kinabuhi, apan ang dila nga malimbongon makapasubo sa espiritu. ⁵ Ang buangbuang adunay pagtamay sa pagpanton sa iyang amahan, apan siya nga nakakat-on sa mga pagbadlong usa ka maampingon. ⁶ Adunay dakong bahandi sa balay niadtong nagbuhat ug matarong, apan ang kinitaan sa mga tawong daotan naghatag kanila ug kasamok. ⁷ Ang mga ngabil sa mga tawong maalamon nagasabwag ug kahibalo, apan dili sama niini ang mga kasingkasing sa mga buangbuang. ⁸ Gidumtan ni Yahweh ang mga sakripisyo sa mga tawong daotan, apan ang pag-ampo sa mga tawong matarong maoy iyang kalipay. ⁹ Gidumtan ni Yahweh ang dalan sa mga tawong daotan, apan gihiguma niya kadtong nagtinguha sa matarong. ¹⁰ Mapintas nga pagpanton ang naghulat kang bisan kinsa

nga mibiya sa ilang dalan, ug mamatay kadtong mga nagdumot sa pagbadlong. ¹¹ Ang Sheol ug ang kalaglagaan dayag sa atubangan ni Yahweh; unsa pa kaha ang mga kasingkasing sa mga anak sa katawhan? ¹² Ang mga bugalbugalon nagsalikway sa pagbadlong; dili siya moadto sa mga manggialamon. ¹³ Ang malipayon nga kasingkasing makapasadya sa nawong, apan ang kaguol makapasubo sa espiritu. ¹⁴ Ang kasingkasing nga adunay panabot nagapangita sa kahibalo, apan ang baba sa mga buangbuang nagtagbaw sa kabuang. ¹⁵ Alaot ang tanang adlaw sa mga dinaogdaog, apan ang kasingkasing nga malipayon adunay kombira nga walay kataposan. ¹⁶ Mas maayo pa ang diyutay nga adunay kahadlok kang Yahweh kaysa dako nga bahandi nga puno sa kalibog. ¹⁷ Mas maayo pa ang pagkaon nga adunay mga gulay diin anaay gugma kaysa tambok nga nating baka nga gidalit uban sa pagdumot. ¹⁸ Ang masuk-anon nga tawo makapakutaw sa mga panaglantugi, apan ang tawo nga dili daling masuko makahupay sa panaglalis. ¹⁹ Ang dalan sa mga tapolan sama sa dapit nga adunay daghang mga tunok, apan ang dalan sa mga matarong halapad ug patag. ²⁰ Ang maalamon nga anak nagdala ug kalipay sa iyang amahan, apan ang buangbuang nga tawo nagtamay sa iyang inahan. ²¹ Ang kabuang makalipay sa tawong walay alamag, apan kadtong adunay panabot magalakaw sa tul-id nga dalan. ²² Ang plano mapakyas kung walay mga panambagon, apan magmalamposon sila kung daghan ang

mga magtatambag. ²³ Ang tawo makakaplag ug kalipay kung siya mohatag ug hustong tubag; pagkamaayo nalang sa tukma nga pulong! ²⁴ Ang dalan sa kinabuhi mogiya pataas alang niadtong mga maampingon nga mga tawo, aron mobiya sila gikan sa kinahiladman sa Sheol ²⁵ Gun-obon ni Yahweh ang kabilin sa mga mapagarbohon, apan panalipdan niya ang kabtangan sa mga balo. ²⁶ Gidumtan ni Yahweh ang mga panghuhuna sa mga tawong daotan, apan putli ang mga pulong sa mga matarong. ²⁷ Ang kawatan nagdala ug kasamok sa iyang pamilya, apan ang usa nga nagdumili sa suhol mabuhi. ²⁸ Ang kasingkasing niadtong nagabuhat ug matarong nagahunahuna sa dili pa motubag, apan ang baba sa mga tawong daotan mosulti sa tanang kadaotan. ²⁹ Halayo si Yahweh niadtong mga tawong daotan, apan paminawon niya ang pagampo niadtong nagbuhat ug matarong. ³⁰ Ang kahayag sa mga mata nagdala ug kalipay sa kasingkasing ug ang maayong balita kaayohan alang sa lawas. ³¹ Kung patalinghogan mo ang tawo nga magbadlong kanimo kung giunsa nimo pagkinabuhi, magpabilin ka uban sa mga tawong maalamon. ³² Kadtong nagdumili sa pagpanton nagtamay sa iyang kaugalingon, apan siya nga nagapaminaw ug pagbadlong makaangkon ug panabot. ³³ Ang pagkahadlok kang Yahweh nagatudlo ug kaalam, ug diha sa pagpaubos moabot ang kadunganan.

16

¹ Ang mga laraw sa kasingkasing iya sa tawo,

apan nagagikan kang Yahweh ang tubag sa iyang dila. ² Ang tanan nga pamaagi sa tawo putli sa iyang kaugalingong panan-aw, apan sukdon ni Yahweh ang espiritu. ³ Itugyan kang Yahweh ang imong mga buluhaton ug ang imong mga laraw magmalamposon. ⁴ Gibuhat ni Yahweh ang tanang butang nga adunay katuyoan, bisan ang mga daotan sa adlaw sa kalisdanan. ⁵ Gidumtan ni Yahweh ang tanan nga adunay mapahitas-on nga kasingkasing, bisan tuod makabarog sila nga nagkahiusa, dili sila makalingkawas sa silot. ⁶ Pinaagi sa pagkamatinud-anon sa kasabotan ug pagkamasaligan ang sala napasaylo ug pinaagi sa pagkahadlok kang Yahweh ang mga tawo mobiya sa pagkadaotan. ⁷ Kung ang pamaagi sa usa ka tawo nakapahimuot kang Yahweh, himoon niya bisan pa ang kaaway nianang tawhana nga mapasig-uli kaniya. ⁸ Mas maayo pa ang diyutay nga kinitaan uban ang pagkamatarong, kaysa dako nga uban pagkadili matarong. ⁹ Sa iyang kasingkasing, ang tawo naglaraw sa iyang dalan, apan si Yahweh ang mogiya sa iyang mga lakang. ¹⁰ Ang pagpanagna anaa sa ngabil sa hari, sa paghukom ang iyang baba dili gayod mosulti ug bakak. ¹¹ Ang husto nga sukdanan nagagikan kang Yahweh; ang tibuok nga gibug-aton sa sudlanan mao ang iyang buluhaton. ¹² Kung ang mga hari magbuhat ug daotan nga mga butang, mao kana ang butang nga hinginlan, tungod kay ang trono gitukod sa pagbuhat ug maayo. ¹³ Ang hari malipay sa ngabil nga nagsulti sa matuod ug gihiguma niya ang nag-

sulti sa walay pagduhaduha. ¹⁴ Ang kapungot sa hari usa ka mensahero sa kamatayon apan ang tawong maalamon mosulay sa paghupay sa iyang kasuko. ¹⁵ Diha sa kahayag sa nawong sa hari mao ang kinabuhi, ug ang iyang pabor sama sa panganod nga nagdala ug ulan. ¹⁶ Mas maayo ang pagbaton ug kaalam kaysa bulawan. Ang pagbaton ug panabot kinahanglan pilion labaw sa plata. ¹⁷ Ang dalan sa mga tawong matarong maglikay kanila gikan sa daotan; kadtong mopanalipod sa iyang kinabuhi mobantay sa iyang dalan. ¹⁸ Ang garbo mosangpot sa kalaglagan ug ang mapahitas-on nga espiritu sa pagkapukan. ¹⁹ Mas maayo ang pagpaubos diha sa mga kabos nga mga tawo kaysa pagbahin sa mga inilog uban sa mga mapahitas-on nga mga tawo. ²⁰ Si kinsa kadtong namalandong sa gitudlo kanila makakaplag ug maayo ug kadtong nagsalig kang Yahweh magmalipayon. ²¹ Siya nga maalamon sa iyang kasingkasing gitawag nga adunay panabot ug ang katam-is sa pagpanulti magdugang sa iyang katakos sa pagtudlo. ²² Ang panabot mao ang tuboran sa kinabuhi alang kaniya nga nagbaton niini, apan ang silot sa mga buangbuang mao ang ilang pagkabuangbuang. ²³ Ang kasingkasing sa maalamon nga tawo maghatag ug panabot sa iyang baba ug makadugang sa pagkamadanihon sa iyang mga ngabil. ²⁴ Ang malumo nga mga pulong sama sa dugos— tam-is alang sa kalag ug kaayohan alang sa kabukogan. ²⁵ Adunay dalan nga ang hunahuna sa tawo husto, apan ang tumoy niini

dalán paingon sa kamatayon. ²⁶ Ang tinguha sa usa ka mamumuo ang makapakaon kaniya; ang iyang kagutom mao ang nag-aghat kaniya nga magpadayon. ²⁷ Ang walay pulos nga tawo nangita ug kagubot ug ang iyang sinultihan sama sa makapaso nga kalayo. ²⁸ Ang mga tawong daotan makapasamot sa panagbangi ug ang pagpanglibak makapabulag sa suod nga mga managhigala. ²⁹ Ang tawo nga mangtas mamakak sa iyang silingan ug maggiya kaniya sa dalán nga dili matarong. ³⁰ Siya nga mokidhat sa iyang mata naglaraw ug daotang mga butang; kadtong mongisi magabuhát ug daotan. ³¹ Ang puti nga buhok mao ang purongpurong sa himaya; naangkon kini tungod sa pagkinabuhi sa husto nga pamaagi. ³² Mas maayo nga dili daling masuko kaysa mahimong manggugubat ug ang nagdumala sa iyang espiritu mas kusgan pa sa usa ka tawo nga makalupig ug siyudad. ³³ Ang ripa giitsa ngadto sa sabakan, apan ang pagbuot nagagikan kang Yahweh.

17

¹ Mas maayo pa nga adunay kahilom uban sa diyutay nga bahaw nga tinapay kaysa balay nga puno sa kombira apan adunay panag-away. ² Ang maalamon nga sulugoon maoy magmando sa anak nga magpakaulaw ug makigbahin sa mga katigayonan ingon nga usa sa mga igsoon. ³ Ang hulmahan alang sa plata ug ang hudno alang sa bulawan, apan si Yahweh ang magputli sa mga kasingkasing. ⁴ Ang tawo nga nagabuhát ug daotan maminaw niadtong mga nagasultig

daotan; ang bakakon motagad niadtong naga-sulti ug daotan nga mga butang. ⁵ Si bisan kinsa nga nagabiaybiay sa kabos nagatamay sa iyang magbubuhay ug ang nagmaya sa kalisdanan dili makalikay sa silot. ⁶ Ang mga apo maoy korona sa mga tigulang, ug ang mga ginikanan maghatag ug pagpasidungog sa ilang mga anak. ⁷ Ang maayo nga pagpanulti dili angay sa usa ka buangbuang; ingon man ang ngabil nga bakakon dili angay sa mga halangdon. ⁸ Ang pagsuhol sama sa usa ka batong salamangka alang niadtong naghatag niini; bisan asa siya paingon, magmamalposon siya. ⁹ Si bisan kinsa ang wala maghunahuna sa sayop nagapangita sa gugma, apan kadtong nagabalik-balik sa usa ka butang makapabulag sa suod nga panaghighala. ¹⁰ Ang pagbadlong modulot sa kinahiladman sa tawong adunay panabot kaysa gatosan ka lapdos ngadto sa buangbuang. ¹¹ Ang tawong daotan nangita lamang ug kasamok, busa ang mangtas nga sinugo ipadala batok kaniya. ¹² Mas maayo pa nga makasugat ug oso nga gikawatan sa iyang mga anak kay sa makasugat ug usa ka buangbuang diha sa iyang pagkabuang-buang. ¹³ Kung ang usa ka tawo nagbalos ug daotan sa maayo, ang pagkadaotan dili mobiya sa iyang panimalay. ¹⁴ Ang sinugdanan sa panagbingkil sama sa usa ka tawo nga nagsabwag ug tubig sa bisan asa, busa palayo sa panaglalisay sa dili pa kini modako. ¹⁵ Ang tawo nga magpalingkawas sa mga tawong daotan o maghukom niadtong magbuhay sa matarong— kining duha ka mga tawo

dulumtanan kang Yahweh. ¹⁶ Nganong magsuhol man ang buangbuang ug salapi aron makakat-on mahitungod sa kaalam, nga wala man siyay katakos sa pagkat-on niini? ¹⁷ Ang managhigala maghigugmaay sa tanang higayon ug ang managsoon nahimugso sa panahon sa kalisdanan. ¹⁸ Ang tawo nga walay alamag magahimo ug hugot nga mga pakigsaad ug maoy moangkon sa mga utang sa iyang silingan. ¹⁹ Si bisan kinsa kadtong mahigugma sa panagbingkil nahigugma sa sala; siya nga maghimo sa hataas nga babag sa iyang pultahan maoy mahimong hinungdan nga makabali sa mga bukog. ²⁰ Ang tawo nga daotan ug kasingkasing walay makaplagaan nga maayo; siya nga adunay daotan nga dila mahi-agom ngadto sa katalagman. ²¹ Si bisan kinsa kadtong ginikanan sa buangbuang magdala ug kasubo sa iyang kaugalingon; ug ang amahan sa buangbuang walay kalipay. ²² Ang malipayon nga kasingkasing maayo nga tambal, apan ang dugmok nga espiritu makauga sa bukog. ²³ Ang tawong daotan modawat ug tinago nga suhol aron tuison ang dalan sa hustisya. ²⁴ Ang usa ka tawo nga adunay panabot nagatumong sa iyang nawong ngadto sa kaalam, apan ang mata sa buangbuang nagatumong sa tumoy sa kalibotan. ²⁵ Ang anak nga buangbuang mao ang kasub-anan ngadto sa iyang amahan, ug kapaitan alang sa babaye nga naghimugso kaniya. ²⁶ Dili usab maayo nga silotan ang nagbuhat ug matarong; ni maayo ang paglatigo sa mga tawong halangdon nga adunay baroganan. ²⁷ Ang tawo nga adunay

kahibalo mogamit ug diyutay lamang nga mga pulong ug ang tawo nga adunay panabot mapin-ugnganon. ²⁸ Bisan ang buangbuang daw sama sa maalamon kung siya magpakahilom; kung dili siya mosulti, isipon siyang usa ka utokan.

18

¹ Siya nga naglain sa iyang kaugalingon nangita sa kaugalingon niyang tinguha ug gisupak niya ang tanan nga maayo. ² Ang buangbuang dili makakaplag ug kalipay sa pagsabot, apan kadto lang ginapadayag sa iyang kasingkasing. ³ Kung ang tawong daotan moabot, ang pagtamay moabot kaniya— uban sa kaulaw ug pagsaway. ⁴ Ang mga pulong sa baba sa usa ka tawo sama sa lalom nga katubigan; ang tuboran sa kaalam mao ang nagadagayday nga sapa. ⁵ Dili maayo ang pagdapig ngadto sa daotan, ni sa paghikaw sa hustisya niadtong magbuhat ug matarong. ⁶ Ang mga ngabil sa buangbuang magdala kaniya sa panagbingkil ug ang iyang baba mag-awhag sa mga paglatos. ⁷ Ang baba sa buangbuang mao ang iyang kalaglagan ug gilit-ag niya ang iyang kaugalingon sa iyang dila. ⁸ Ang mga pulong sa pagpanglibak sama sa diyutay ug lamian nga pagkaon nga moadto sa kinahiladman nga bahin sa lawas. ⁹ Mao usab, ang tawo nga maglangaylangay sa iyang buluhaton sama lamang sa tawo nga nagguba niini sa husto. ¹⁰ Ang ngalan ni Yahweh mao ang lig-on nga tore; ang tawo nga magbuhat ug matarong modangop niini ug maluwas. ¹¹ Ang katigayonan sa dato mao ang iyang lig-on nga siyudad ug sa

iyang panghunahuna sama kini sa hataas nga paril. ¹² Sa dili pa siya mapukan ang kasingkas-ing sa tawo magarbohon, apan pasidunggan kadtong magpaubos. ¹³ Ang tawo nga magtubag nga wala maminaw— iya kining kabuang ug kaulawan. ¹⁴ Ang espiritu sa tawo makasugakod sa balatian, apan sa nagluya nga espiritu kinsa man ang makalahutay niini? ¹⁵ Ang kasingkas-ing sa utokan magtinguha sa kahibalo ug ang igdulongog sa mga maalamon magapangita niini. ¹⁶ Ang gasa sa tawo mag-abli sa iyang dalan ug magdala kaniya ngadto sa atubangan sa tawong mahinungdanon. ¹⁷ Ang unang mosulti sa husay daw husto hangtod nga moabot ang iyang kontra ug magsukitsukit kaniya. ¹⁸ Ang pagripa makahusay sa panaglantugi ug magpahimulag sa lig-on nga mga kaaway. ¹⁹ Lisod dag-on ang usa ka igsoon nga nasakitan kaysa sa usa ka lig-on nga siyudad, ug ang panaglalis sama sa haligi sa usa ka palasyo. ²⁰ Gikan sa bunga sa iyang baba mapuno ang tiyan sa usa ka tawo; pinaagi sa ani sa iyang mga ngabil matagbaw siya. ²¹ Ang kamatayon ug ang kinabuhi gidumalahan sa dila, ug kadtong nahigugma sa dila makakaon sa bunga niini. ²² Siya nga makakaplag ug asawa makakaplag ug maayong butang ug makadawat siya ug pabor gikan kang Yahweh. ²³ Ang tawong kabos maghangyo nga kaluy-an, apan ang tawong adunahan motubag ug pinasingka. ²⁴ Ang tawo nga daghan ug mga higala mosangpot sa kalaglagan tungod kanila, apan adunay higala nga mahimong mas suod kay

sa igsoon.

19

¹ Mas maayo pa ang tawo nga kabos nga naglakaw diha sa iyang katarong kaysa kaniya nga sukwahi sa iyang pagpanulti ug buang-buang. ² Dili usab maayo ang pagpangandoy nga dili inubanan sa kahibalo ug siya nga kusog modagan mahisalaag sa dalan. ³ Ang kabuang sa tawo nagdaot sa iyang kinabuhi ug napungot ang iyang kasingkasing batok kang Yahweh. ⁴ Makadugang ang bahandi ug daghang mga higala, apan ang tawong kabos nahimulag gikan sa iyang mga higala. ⁵ Ang bakakon nga saksi pagasilotan ug siya nga nagsulti ug bakak dili gayod makaikyas. ⁶ Daghan ang magapangayo ug tabang gikan sa tawong manggihatagon ug higala sa tanan siya nga manggihatagon ug mga gasa. ⁷ Ang tanang mga igsoong lalaki sa kabos nasilag kaniya; unsa pa kaha ang iyang mga higala nga mipahilayo kaniya! Motawag siya kanila apan wala na sila. ⁸ Siya nga nagbaton sa kaalam naghigugma sa iyang kinabuhi; siya nga nagtipig sa pagsabot makakaplag kung unsa ang maayo. ⁹ Ang bakakon nga saksi pagasilotan gayod, apan ang nagsulti ug bakak malaglag. ¹⁰ Dili angay sa tawo nga buangbuang ang pagpuyo sa kaharuhay— labi na gayod nga walay angay ang ulipon nga maoy magdumala sa mga prinsiphe. ¹¹ Ang pagkamabinantayon maghimo sa tawo nga dili daling masuko ug ang dili pagtagad sa sayop maoy makahatag kaniya ug himaya. ¹² Ang kapungot sa hari sama sa ngulob

sa batan-ong liyon, apan ang iyang kaluoy sama sa yamog nga anaa sa sagbot. ¹³ Ang buangbuang nga anak nga lalaki nagdaot sa iyang amahan ug ang malalison nga asawa sama sa tubig nga kanunay magtulo. ¹⁴ Ang balay ug ang bahandi maoy panulondon gikan sa mga ginikanan, apan ang maalamon nga asawa gikan kang Yahweh. ¹⁵ Ang pagkatapolan maghatod kanimo ngadto sa pagkahinanok ug tulog, apan siya nga dili magtrabaho gutomon. ¹⁶ Siya nga nagtuman sa sugo nanalipod sa iyang kinabuhi, apan mamatay ang tawo nga wala maghunahuna mahitungod sa iyang mga pamaagi. ¹⁷ Si bisan kinsa nga maluluy-on sa kabos sama ra nga nagpahulam kang Yahweh ug magbayad siya kaniya sa iyang nahimo. ¹⁸ Pantona ang imong anak samtang aduna pay paglaom ug ayaw pangandoya nga mabutang siya sa kamatayon. ¹⁹ Ang tawo nga daling masuko kinahanglan nga mobayad sa kasaypanan, kung imo siyang luwason, buhaton mo pa gihapon kini sa ikaduhang higayon. ²⁰ Paminawa ang tambag ug dawata ang pagtudlo, aron nga magmaalamon ka hangtod sa kataposan sa imong kinabuhi. ²¹ Daghan ang mga laraw sa kasingkasing sa tawo, apan ang kabubut-on lamang ni Yahweh maoy matuman. ²² Ang pagkamatitud-anon maoy gipangandoy sa tawo ug mas maayo pa ang tawong kabos kaysa bakakon. ²³ Ang pagpasidungog kang Yahweh magtultol sa katawhan ngadto sa kinabuhi; si bisan kinsa nga aduna niini matagbaw ug dili mahiagom sa kadaot. ²⁴ Maglubong sa iyang

kamot ang tapolan ngadto sa pagkaon; dili gani siya makahimo sa paghungit niini padulong sa iyang baba. ²⁵ Kung imong silotan ang mabugalbugalon, mahimong magmaalamon ang walay alamag; badlonga siya nga adunay pagsabot ug makabaton siya ug kahibalo. ²⁶ Siya nga mangawat sa iyang amahan ug maghingilin sa iyang inahan mao ang anak nga lalaki nga magpakaulaw ug salawayon. ²⁷ Kung mohunong ka sa pagpaminaw sa pagtudlo, akong anak nga lalaki, mahisalaag ka gikan sa mga pulong sa kahibalo. ²⁸ Magbugalbugal sa katarong ang bakak nga saksi ug ang baba sa daotan magalamoy sa pagkadaotan. ²⁹ Andam na ang paghukom alang sa mga mabugalbugalon ug ang paglatos alang sa mga likod sa mga buangbuang.

20

¹ Ang bino mao ang mabugalbugalon ug ang isog nga ilimnon mao ang sabaan; si bisan kinsa nga mahisalaag pinaagi sa ilimnon dili manggialamon. ² Ang pagkahadlok ngadto sa hari sama sa pagkahadlok sa nagngulob nga batanong liyon; siya nga nagpasuko kaniya makabsan sa iyang kinabuhi. ³ Dungog gayod kini alang ni bisan kinsa nga makalikay sa panagbingkil, apan ang matag kabuang mosangko sa pagpakiglalis. ⁴ Dili magdaro ang tawong tapolan sa panahon sa tingtugnaw; mangita siya ug abot panahon sa ting-ani apan wala gayod siyay makuha. ⁵ Ang mga katuyoan sa kasingkasing sa tawo sama sa lalom nga tubig, apan makasag-ob niini ang tawo nga may panabot. ⁶ Daghang mga tawo ang

magpahayag nga matinud-anon siya, apan kinsa man ang makakaplag kaniya nga matinumanon?

⁷ Ang tawo nga nagbuhat ug maayo nagalakaw diha sa iyang katarong ug magmalipayon ang iyang mga anak nga lalaki nga magsunod kaniya.

⁸ Ang hari nga maglingkod diha sa trono nga magabuhat sa buluhaton sa maghuhukom magapatibulaag sa tanang daotan pinaagi sa iyang mata.

⁹ Kinsa man ang makaingon, “Hinlo ang akong kasingkasing; gawasnon ako sa akong sala”? ¹⁰ Ang nagkalainlain nga timbangan ug ang dili insakto nga mga sukdanan, kasilagan kini ni Yahweh.

¹¹ Bisan pa ang batan-on maila pinaagi sa iyang mga buhat, kung putli ug matarong ba ang iyang binuhatan.

¹² Ang mga dalunggan nga makadungog ang mga mata nga makakita, gibuhat kini ni Yahweh.

¹³ Ayaw higugmaa ang pagkatulog o mahiagom ka sa pagkakabos; bukha ang imong mga mata ug aduna kay daghan nga makaon.

¹⁴ “Dili maayo! Dili maayo!” miingon ang tigpamalit, apan sa dihang makalakaw na siya magpagarbo na siya.

¹⁵ Adunay bulawan ug daghan nga mga mahalon nga mga bato, apan ang mga ngabil sa kahibalo mao ang bililhon nga alahas.

¹⁶ Kuhaa ang bisti sa tag-iya nga naghulam ug salapi ingon nga garantiya sa utang sa usa ka langyaw, ug kuhaa kini kung siya garantiya alang sa mga babaye nga mananapaw.

¹⁷ Tam-is ang tinapay nga nakuha pinaagi sa pagpanlimbong, apan sa kinaulahian mapuno sa balas ang iyang baba.

¹⁸ Natukod ang mga laraw pinaagi sa

tambag ug uban lamang sa maalamong giya nga makiggubat ka. ¹⁹ Ang pagtabi makabutyag sa mga tinago ug busa kinahanglan nga dili ka makig-uban sa mga tawo nga tabian. ²⁰ Kung tunglohon sa tawo ang iyang amahan o ang iyang inahan, mapalong ang iyang lampara taliwala sa kangitngit. ²¹ Ang panulondon nga gidalidali lamang sa pagkuha sa sinugdanan walay maay-ong mahimo sa kaulahian. ²² Ayaw pagsulti, “Mobalos ako sa imong sayop nga gihimo!” Paghulat kang Yahweh kay siya ang moluwas kanimo. ²³ Gikasilagan ni Yahweh ang dili insakto nga mga timbangan ug dili gayod maayo ang mga limbongan nga taksanan. ²⁴ Gigiyahan ni Yahweh ang mga lakang sa tawo; unsaon man niya pagsabot sa iyang paagi? ²⁵ Lit-ag alang sa tawo ang pagdalidali ug ingon nga, “Balaan kini nga butang,” ug magsugod lang ug hunahuna sa buot ipasabot niini human sa iyang panaad. ²⁶ Lainon sa maalamon nga hari ang mga daotan ug patuyokon ang galingan alang kanila. ²⁷ Ang espiritu sa tawo mao ang lampara ni Yahweh, nga magsusi sa kinahiladman niya nga mga bahin. ²⁸ Ang matinud-anon nga kasabotan ug pagkamasaligan maoy makapanalipod sa hari; nahimong luwas ang iyang trono pinaagi sa gugma. ²⁹ Ang himaya sa batan-ong mga lalaki mao ang ilang kusog, ug ang dungog sa mga tigulang mao ang ilang puti nga buhok. ³⁰ Ang mga paghuyop makahimo paghinlo sa samad sa daotan ug ang mga pagbunal makapahinlo sa kinauyokan nga mga bahin.

21

¹ Ang kasingkasing sa hari usa ka nagadayday nga tubig diha sa kamot ni Yahweh; gipasimang niya kini sa bisan asa niya gusto. ² Ang tagsatagsa ka pamaagi sa tawo matarong sa iyang kaugalingon nga mga mata, apan si Yahweh ang magatimbangtimbang sa mga kasingkasing. ³ Ang pagbuhat sa pagkamatarong ug pagkamakiangayon labi pang dawaton ni Yahweh kay sa halad. ⁴ Ang mapahitas-on nga mga mata ug mapasigarbohon nga kasingkasing— ang suga sa daotan— mga sala. ⁵ Ang mga laraw sa makugihon mogiya lamang ngadto sa pagkamauswagon, apan ang tagsatagsa nga nagabuhat nga madalidalion mosangko lamang sa kawalad-on. ⁶ Ang pagbaton ug mga bahandi pinaagi sa bakakon nga dila usa ka lumalabayng inalisngaw nga aso ug usa ka lit-ag nga makapatay. ⁷ Ang kabangis sa daotan mao ang moguyod kanila palayo, kay nagdumili man sila sa pagbuhat sa katarong. ⁸ Baliko ang dalan sa tawong sad-an, apan siya nga putli nagabuhat ug matarong. ⁹ Mas maayo pa nga mopuyo sa lawak sa ibabaw sa balay kaysa mopuyo sa balay uban ang asawa nga malalison. ¹⁰ Ang pangpagana sa daotan nangita sa pagkadaotan; walay kaluoy nga makit-an sa iyang mga silingan diha sa iyang mga mata. ¹¹ Sa dihang masilotan na ang matamayon, ang walay alamag mahimong maalamon, ug sa dihang pahamatngonan ang maalamon nga tawo, madugangan ang iyang kahibalo. ¹² Siya nga nagabuhat ug matarong nagabantay sa balay sa daotan; iyang ipasukamod ang daotan ngadto

sa pagkagun-ob. ¹³ Siya nga magasamong sa iyang mga igdulungog sa mga pagtuaw sa mga kabos, magatuaw usab siya, apan dili siya patalinghogan. ¹⁴ Makapahupay sa kasuko ang gasa sa tago ug makapahupay sa hilabihan nga kaligutgot ang gasa sa tago. ¹⁵ Sa dihang mapahamtang na ang katarong, magdala kini ug kalipay ngadto sa tawo nga nagabuhat sa matarong, apan magdala kini ug kalisang sa nagabuhat ug daotan. ¹⁶ Siya nga nahisalaag gikan sa dalan sa panabot, magapahulay siya ngadto sa tigomanan sa mga patay. ¹⁷ Bisan kinsa nga nahigugma sa kahilayan mahimo nga kabos; siya nga nahigugma sa bino ug lana dili maadunahan. ¹⁸ Ang daotan nga tawo maoy lukat alang sa nagabuhat ug matarong, ug ang maluibon maoy lukat alang sa matinud-anon. ¹⁹ Mas maayo pang magpuyo sa kamingawan kay sa uban ang babaye nga tigpasiugda ug kasamok ug hilabihan ka bagulbolan. ²⁰ Adunay bililhon nga bahandi ug lana sa panimalay sa manggialamon, apan usik-usikan lamang kini sa tawong buangbuang. ²¹ Siya nga nagabuhat ug matarong ug manggiluluy-on— kining tawhana makakaplag ug kinabuhi, pagkamatarong, ug kadungganan. ²² Ang tawong maalamon makakatkat sa siyudad sa mga bantogan, ug mapokan niya ang mga salipdanan nga diin ilang gisaligan. ²³ Bisan kinsa nga magabantay sa iyang baba ug sa iyang dila magapahilayo sa iyang kaugalingon sa kasamok. ²⁴ Ang mapahitas-on ug mapasi-garbohon nga tawo— “Matamayon” ang iyang

ngalan— nagabuhat uban ang mapalabilabihon nga garbo. ²⁵ Ang tinguha sa tapolan makapatay kaniya, kay ang iyang mga kamot nagadumili sa pagtrabaho. ²⁶ Sa tibuok adlaw nagatinguha ug nagatinguha pa gayod siya, apan siya nga nagabuhat ug matarong nagahatag ug wala nagatihik. ²⁷ Dulomtanan ang halad sa tawong daotan; mas dulomtanan pa gayod kini kung dad-on niya kini uban sa daotan nga mga tinguha. ²⁸ Mahanaw ang bakakon nga saksi, apan siya nga nagapatalinghog magasulti sa tanang panahon. ²⁹ Ang usa ka tawong daotan magapagahi sa iyang panagway, apan ang tawong matinud-anon masaligon mahitungod sa iyang mga paagi. ³⁰ Wala gayoy kaalam, wala gayoy panabot, ug wala gayoy tambag nga makabarog batok kang Yahweh. ³¹ Giandam ang kabayo alang sa adlaw sa pagpakiggubat, apan ang kadaogan iya lamang kang Yahweh.

22

¹ Ang maayong ngalan pagapilion labi pa sa dagkong mga bahandi ug ang kaluoy mas maayo pa kay sa plata ug bulawan. ² Ang adunahan ug kabos nga mga tawo managsama lamang sa niini nga paagi— si Yahweh ang nagbuhat kanilang tanan. ³ Ang mabinantayon nga tawo makakita sa kasamok ug magatago sa iyang kaugalingon, apan ang walay pagtagad mopadayon ug mag-antos tungod niini. ⁴ Ang ganti sa pagkamapainubsanon ug pagkamahadlokong kang Yahweh mao ang mga bahandi, dungog, ug kinabuhi. ⁵ Mga tunok ug mga lit-ag ang naglaray

sa agianan sa masinupakon; si bisan kinsa nga nagbantay sa iyang kinabuhi mapahilayo gikan kanila. ⁶ Tudloi ang bata sa dalan nga angay niyang pagaadtoan ug sa dihang matigulang na siya dili siya motalikod gikan niana nga pagpanudlo. ⁷ Ang adunahan nga mga tawo modumala ibabaw sa mga kabos nga mga tawo ug siya nga nangutang ulipon sa usa nga naga-pautang. ⁸ Siya nga nagpugas sa dili matarong magaan ug kasamok ug ang iyang sungkod sa kapungot mahanaw. ⁹ Siya nga adunay mata sa pagkamahinatagon pagapanalanginan, kay gipakigbahin niya ang iyang tinapay ngadto sa mga kabos. ¹⁰ Papahawaa ang mga matamayon, ug pagulaa ang samokan; ug mohunong ang mga panaglalis ug mga pagtamay. ¹¹ Siya nga nahigugma sa putli nga kasingkasing ug kansang mga pagpanulti malumo, mahimo niyang higala ang hari. ¹² Ang mga mata ni Yahweh kanunay nga nagabantay sa kahibalo, apan isalikway niya ang mga pulong sa mabudhion. ¹³ Ang tawong tapolan moingon, “Adunay liyon sa dalan! Pagapatyon ako diha sa hawan nga mga dapit.” ¹⁴ Ang baba sa babaye nga mananapaw usa ka lalom nga bung-aw; mosilaob ang kasuko ni Yahweh batok sa tawo nga mahulog niini. ¹⁵ Nabugkos ang mga binuang diha sa kasingkasing sa bata, apan ang bunal sa pagpanton magapahawa niini palayo. ¹⁶ Siya nga namintaha sa mga kabos nga mga tawo aron madugangan ang iyang bahandi, o paghatag ngadto sa mga adunahan nga tawo, mosangko ngadto sa kawalad-on. ¹⁷ Ipapaminaw

ang imong dalunggan ug patalinghogi ang mga pulong sa maalamon ug gamita ang imong kas-
ingkasang sa akong kahibalo, ¹⁸ kay makaayo
kanimo kung ampingan mo kini diha sa imong
kinasuloran, kung kining tanan andam na diha
sa imong mga ngabil. ¹⁹ Aron nga ang imong
pagsalig maanaa kang Yahweh, gitudlo ko kini
kanimo karong adlaw— bisan kanimo. ²⁰ Wala
ba diay ako makasulat alang kanimo ug 30
ka mga panultihong pagpanudlo ug kahibalo,
²¹ aron sa pagtudlo kanimo sa kamatuoran ni-
ining kasaligan nga mga pulong, aron maka-
hatag ka ug kasaligan nga mga tubag niadtong
nagpadala kanimo? ²² Ayaw kawati ang kabos
tungod kay kabos siya, o yatakan ang mga
nagkinahanglan nga anaa sa ganghaan, ²³ kay
labanan ni Yahweh ang ilang kahimtang, ug
kawatan niya sa kinabuhi kadtong nagakawat
kanila. ²⁴ Ayaw pagpakighigala sa tawo nga
gidumalahan sa kasuko ug kinahanglan nga dili
ka mouban sa tawo nga maligutguton, ²⁵ o tingali
ug makakat-on ka sa iyang mga paagi ug mo-
tukob ka sa paon alang sa imong kalag. ²⁶ Ayaw
paisip nga usa niadtong mohapak sa mga kamot,
nga nagapasalig sa utang. ²⁷ Kung makulang
ka sa pagbayad, unsa man ang makapahunong
sa usa ka tawo sa pagkuha sa higdaanan nga
imong gihigdaan? ²⁸ Ayaw ibalhin ang karaan
nga utlanang bato nga gipahimutang sa imong
mga amahan. ²⁹ Nakakita ka ba ug usa ka
tawo nga hanas sa iyang trabaho? Mobarog
siya atubangan sa mga hari; dili siya mobarog

atubangan sa mga yano lamang nga mga tawo.

23

¹ Sa dihang molingkod ka aron mokaon uban ang magmamando, pagbantay pag-ayo kung unsa ang anaa sa imong atubangan, ² ug ibutang ang kutsilyo sa imong tutonlan kung ikaw ang matang sa tawo nga gusto mokaon ug daghang pagkaon. ³ Ayaw pagtinguha sa iyang lamiang mga pagkaon, kay pagkaon kini sa mga bakak. ⁴ Ayaw paghago ug maayo aron makaangkon ug bahandi; pagmaalamon aron masayod kung kanus-a moundang. ⁵ Tugotan ba nimo ang imong mga mata nga masilaw niini? Mahanaw lamang kini, kay sigurado gayod nga tugkan kini ug mga pako sama sa agila ug molupad sa kawanangan. ⁶ Ayaw kan-a ang pagkaon sa tawong adunay daotan nga tinan-awan— ug ayaw pagtinguha sa iyang lamiang mga pagkaon, ⁷ kay siya ang matang sa tawo nga nag-ihap sa kantidad sa pagkaon. “Kaon ug inom!” moingon siya kanimo, apan ang iyang kasingkasing wala diha kanimo. ⁸ Isuka nimo bisan ang diyutay nga imong gikaon ug giusik-usikan lang nimo ang imong mga pagdayeg. ⁹ Ayaw pakigsulti sa igdulungog sa usa ka buangbuang, kay tamayon lamang niya ang imong maalamon nga mga pulong. ¹⁰ Ayaw ibalhin ang karaang bato nga utlanan o ilogon ang kaumahan sa mga ilo, ¹¹ kay ang ilang Manluluwas kusgan ug molaban siya sa ilang katungod batok kanimo. ¹² Ibutang sa imong kasingkasing ang pagpanudlo ug sa imong mga dalunggan ang mga pulong sa kahibalo.

¹³ Ayaw pagdumili sa pagpanton sa usa ka bata, kay kung latoson nimo siya ug bunal, dili siya mamatay. ¹⁴ Kinahanglan nga ikaw gayod ang molatos kaniya pinaagi sa bunal ug moluwas sa iyang kalag gikan sa Seol. ¹⁵ Akong anak nga lalaki, kung maalamon ang imong kasingkasing, nan ang akong kasingkasing magmaya usab; ¹⁶ malipay ang akong kinasuloran sa dihang ang imong mga ngabil magsulti ug husto. ¹⁷ Ayaw itu-got nga masina ang imong kasingkasing sa mga makasasala, apan padayon diha sa pagkahadlok kang Yahweh sa tibuok adlaw. ¹⁸ Sigurado gayod nga adunay kaugmaon ug dili mahanaw ang imong paglaom. ¹⁹ Paminaw- ikaw! - akong anak nga lalaki, ug pagmaalamon ug giyahi ang imong kasingkasing ngadto sa dalan. ²⁰ Ayaw pakig-uban sa mga palahubog ug sa kusog mokaon ug karne, ²¹ kay ang palahubog ug ang kusog mokaon mahimong kabos ug mahinanok nga magbisti na lamang sila ug mga trapo. ²² Paminawa ang imong amahan nga maoy nagpakatawo kanimo ug ayaw tamaya ang imong inahan sa dihang matigulang na siya. ²³ Palita ang kamatuoran, apan ayaw kini ibaligya; pagpalit ug kaalam, pagpanton, ug panabot. ²⁴ Ang amahan sa matarong maglipay gayod, ug siya nga magpakatawo ug maalamon nga bata magmaya diha kaniya. ²⁵ Tugoti nga magmaya ang imong amahan ug imong inahan ug tugoti nga maglipay siya nga maoy nagpakatawo kanimo. ²⁶ Akong anak nga lalaki, ihatag kanako ang imong kasingkasing ug ipaniid ang imong mga

mata sa akong mga dalan. ²⁷ Kay ang babaye nga nagbaligya sa iyang dungog usa ka lalom nga bung-aw, ug ang asawa sa laing lalaki usa ka masigpit nga atabay. ²⁸ Nagpauraray siya nga nag-atang sama sa kawatan ug padaghanon niya ang mga maluibon taliwala sa katawhan. ²⁹ Kinsa man ang adunay kaalaot? Kinsa man ang adunay kasubo? Kinsa man ang adunay mga kaaway? Kinsa man ang adunay pagbagulbol? Kinsa man ang adunay mga samad nga walay hinungdan? Kinsa man ang adunay mapula nga mga mata? ³⁰ Kadtong magpabilin sa pag-inom ug bino, kadtong misulay sa sinagolan nga bino. ³¹ Ayaw tan-awa ang bino sa dihang pula na kini, sa dihang mangidlap kini diha sa baso ug hamloy nga lad-okon. ³² Sa kataposan mamaak kini sama sa bitin ug molikos kini sama sa udto-udto nga bitin. ³³ Makita sa imong mga mata ang katingalahang mga butang ug ang imong kasingkasing magapamulong sa sukwahi nga mga butang. ³⁴ Mahisama ka sa natulog ngadto sa kinahiladman sa kadagatan o naghigda tumoy sa tukon sa layag. ³⁵ “Gibunalan nila ako,” moingon ka, “apan wala ako nasakitan. Gikulata nila ako, apan wala ko kini mabati. Kanus-a ba ako makamata? Mangita ako ug laing ilimnon.”

24

¹ Ayaw kasina niadtong mga daotan, ni magtinguha sa pagpakig-uban kanila, ² tungod kay ang ilang mga kasingkasing naglaraw ug kadaot ug ang ilang mga ngabil nagsulti mahitungod sa kasamok. ³ Pinaagi sa kaalam natukod ang

balay ug pinaagi sa panabot napabarog kini. ⁴ Pinaagi sa kahibalo napuno ang mga lawak sa tanang bilihon ug maanindot nga mga bahandi. ⁵ Kusgan ang manggugubat sa kaalam, ug ang tawo sa kahibalo makadugang sa iyang kusog; ⁶ kay pinaagi sa maalamon nga paggiya makaasdang ka sa imong pagpakiggubat ug uban sa daghang mga magtatambag adunay kadaogan. ⁷ Ang kaalam hataas kaayo alang sa usa ka buangbuang; wala niya bukha ang iyang baba diha sa ganghaan. ⁸ Adunay naglaraw nga magbuhat ug daotan— gitawag siya sa mga tawo nga agalon sa daotang mga laraw. ⁹ Sala ang binuang nga laraw ug biaybiayon sa mga lalaki ang mga matamayon. ¹⁰ Kung magmaluyahon ka uban ang kahadlok sa adlaw sa kasamok, nan diyutay ra ang imong kusog. ¹¹ Luwasa kadtong gidala ngadto sa kamatayon ug kupti kadtong nagsusapinday ngadto sa ihawanan. ¹² Kung moingon ka, “Tan-awa, wala kami nasayod mahitungod niini,” ang nagtimbang-timbang sa kasingkasing wala ba siya makasabot sa imong giingon? Ug siya nga nagabantay sa imong kinabuhi, wala ba siya masayod niini? Ug dili ba ihatag sa Dios sa matag usa ang angay kaniya? ¹³ Akong anak nga lalaki, pagkaon ug dugos tungod kay maayo kini, tungod kay ang tinulo sa balayan sa putyokan tam-is sa imong pagtilaw. ¹⁴ Mao usab ang kaalam alang sa imong kalag— kung makaplagaan mo kini, aduna gayoy kaugmaon ug ang imong paglaom dili mahanaw. ¹⁵ Ayaw pangatang sama sa daotan

nga mosulong sa balay sa matarong. Ayaw gubaa ang iyang pinuy-anan! ¹⁶ Kay mapukan ang matarong sa makapito ka higayon ug mobarog pag-usab, apan malaglag ang daotan pinaagi sa katalagman. ¹⁷ Ayaw paglipay sa dihang mapukan ang imong kaaway ug ayaw tugoti nga magmaya ang imong kasingkasing sa dihang mahisukamod siya, ¹⁸ o makakita si Yahweh ug dili na itugot ug iiway niya ang iyang kapungot diha kaniya. ¹⁹ Ayaw kabalaka tungod sa mga nagabuhat ug daotan, ug ayaw kasina sa mga tawong daotan, ²⁰ kay walay kaugmaon ang tawong daotan ug pagapalungon ang lampara sa mga tawong daotan. ²¹ Kahadloki si Yahweh, ug kahadloki ang hari, akong anak nga lalaki; ayaw pakig-uban niadtong nakigbatok tali kanila, ²² kay ang ilang katalagman moabot dayon ug kinsa man ang masayod sa gidak-on sa kalaglagaan nga moabot gikan kanilang duha? ²³ Kini usab ang mga panultihon sa maalamon. Ang dili makatarunganon nga paghukom sa katungod diha sa balaod dili maayo. ²⁴ Si bisan kinsa nga mosulti ngadto sa sad-an, “Anaa ka sa katarong,” matinunglo sa mga tawo ug kasilagan sa kanasoran. ²⁵ Apan magmalipayon kadtong mobadlong sa daotan ug ang mga gasa sa pagka-maayo moabot kanila. ²⁶ Siya nga mohatag ug tinud-anay nga tubag naghatag usab ug halok sa mga ngabil. ²⁷ Andama ang imong buluhaton sa gawas, ug himoa nga andam ang tanan alang sa imong kaugalingon diha sa uma; human niana, tukora ang imong balay. ²⁸ Ayaw pagsaksi batok

sa imong silingan kung wala kay kapasikaran ug ayaw panglimbong pinaagi sa imong mga ngabil. ²⁹ Ayaw pag-ingon, “buhaton ko kaniya kung unsa ang iyang gibuhat kanako; balosan ko siya tungod sa iyang gibuhat.” ³⁰ Miagi ako sa uma sa tawong tapolan, agi sa parasan sa tawong walay alamag. ³¹ Mitubo ang mga tunok bisan asa, ang yuta naputos sa mga sampinit, ug nahugno ang paril nga hinimo sa bato. ³² Unya ako kining nakita ug gihunahuna; mitan-aw ako ug nadawat ang gitudlo. ³³ Ang diyutay nga pagkatulog, ang diyutay nga hinanok, ang diyutay nga pagkiyugpos sa mga kamot aron mopahulay— ³⁴ ug ang kawalad-on nagapadulong nga nagpanon nganha kanimo, ug ang imong mga gikinahanglan sama sa sundalo nga sinangkapan sa hinagiban.

25

¹ Kini ang dugang pa nga mga panultihon ni Solomon, nga gikopya sa mga tawo ni Ezequias, ang hari sa Juda. ² Mao kini ang himaya sa Dios aron itago ang usa ka butang, apan ang himaya sa mga hari ang mosusi niini. ³ Sama nga ang kalangitan alang sa kahitasan ug ang kalibotan alang sa kinahiladman, busa dili matukib ang kasingkasing sa mga hari. ⁴ Tanggala ang hugaw gikan sa plata ug ang magbubuhat ug puthaw makagamit sa plata sa iyang binuhat. ⁵ Bisin pa niana, tanggala ang mga tawong daotan gikan sa presensya sa hari ug ang iyang trono matukod pinaagi sa pagbuhat ug matarong. ⁶ Ayaw pasidunggi ang imong

kaugalingon diha sa presensya sa hari ug ayaw pagbarog diha sa dapit nga gitagana alang sa bantogan nga mga tawo. ⁷ Mas maayo nga moingon siya alang kanimo, “Saka ngari,” kaysa pakaulawan ka diha sa presensya sa halangdon. Kung unsa imong nasaksihan, ⁸ ayaw dayon dada sa hukmanan. Kay unsa man ang imong buhaton sa kataposan, sa dihang pakaulawan ka sa imong silingan? ⁹ Pakiglantugi sa imong katungod tali lamang kanimo ug sa imong silingan ug ayaw ibutyag ang tinago sa uban, ¹⁰ o tingali ang usa nga nakadungog kanimo magdala ug kaulawan nganha kanimo ug ang daotang balita mahitungod kanimo dili mahilom. ¹¹ Ang pagsulti ug pulong nga maayo ang pagkapili, sama sa hulmahan sa bulawan nga nahimutang sa plata. ¹² Sama sa bulawan nga singsing o alahas nga hinimo sa labing maayo nga bulawan mao ang maalamon nga pagbadlong alang sa nagapatalinghog nga dalunggan. ¹³ Sama sa kabugnaw sa niyebe sa panahon sa ting-ani mao ang matinumanon nga mensahero alang niadtong nagpadala kaniya; gipasig-uli niya ang kinabuhi sa iyang mga agalon. ¹⁴ nga mapasigarbuhon mahitungod sa gasa nga wala niya gihatag sama sa mga panganod ug hangin nga walay ulan. ¹⁵ Pinaagi sa pagpailob ang magmamando mahimong malukmay ug ang malumo nga dila makadugmok sa bukog. ¹⁶ Kung makakaplag ka ug dugos, pagkaon ug insakto lang— kondili, ang pagpasobra niini, masuka mo lamang kini. ¹⁷ Ayaw pakanunaya ang imong tiil sa balay

sa imong silingan, kay mahimong kapoyon siya kanimo ug masilag kanimo. ¹⁸ Ang tawo nga nagdala ug bakak nga pagsaksi batok sa iyang silingan sama sa usa ka puspos nga gigamit sa pagpakiggubat, o sa espada, o sa hait nga pana. ¹⁹ Ang tawo nga dili matitud-anon nga imong gisaligan sa panahon sa kasamok sama sa daot nga ngipon o sa tiil nga madakin-as. ²⁰ Sama sa usa ka tawo nga naghukas ug bisti sa bugnaw nga panahon, o sama sa suka nga gibubo sa ibabaw sa nagbulabula nga soda, siya nga nagaawit ug mga alawiton diha sa gibug-atan nga kasingkasing. ²¹ Kung gigutom ang imong kaaway, hatagi siya ug pagkaon aron makakaon ug kung giuhaw siya, hatagi siya ug tubig aron makainom, ²² kay palahon nimo ang mga baga sa kalayo ngadto sa iyang ulo ug gantihan ka ni Yahweh. ²³ Ingon kasigurado nga magdala gayod ug ulan ang hangin sa amihan, ang usa ka tawo nga magsulti ug mga tinago makapasuko sa mga panagway. ²⁴ Mas maayo pa nga magpuyo sa suok sa atop kay sa makig-ipon sa balay kauban ang babaye nga malalison. ²⁵ Sama sa bugnaw nga mga tubig alang sa tawo nga giuhaw, mao man usab ang maayo nga balita gikan sa halayo nga nasod. ²⁶ Sama sa nahugaw nga tinubdan o sa nadaot nga tuboran mao ang tawo nga maayo nga nadaog atubangan sa daotan nga mga tawo. ²⁷ Dili maayo ang paghinobra ug kaon sa dugos; sama kana sa pagpangita ug dungog human sa kadunganan. ²⁸ Ang tawo nga walay pagpugong sa kaugalingon sama sa siyudad nga nalumpag

ug walay mga paril.

26

¹ Sama sa niyebe sa ting-init o sa ulan sa ting-ani, busa dili angay pasidunggan ang buangbuang. ² Sama ka paspas sa goryon ug sa sayaw nga nagpaingon ug nagpabalik samtang sila naglupad, busa dili makadulot ang tunglo nga wala nagakaangay. ³ Ang latos alang sa kabayo, ang renda alang sa asno, ug ang bunal alang sa likod sa mga buangbuang. ⁴ Ayaw tubaga ang buangbuang ug moapil sa iyang mga kabuang, o mahisama ka usab kaniya. ⁵ Tubaga ang buangbuang ug apil sa iyang kabuang, aron dili siya mahimong maalamon sa iyang kaugalingong mga mata. ⁶ Si bisan kinsa nga magpadala ug mensahe pinaagi sa kamot sa buangbuang nagputol sa iyang kaugalingong tiil ug miinom sa kadaotan. ⁷ Ang panultihon nga anaa sa baba sa mga buangbuang sama lamang sa nagbitay nga tiil sa mga paralitiko. ⁸ Ang pagpasidungog sa usa ka buangbuang sama lamang sa paghigot ug bato sa lambuyog. ⁹ Ang panultihon nga anaa sa baba sa mga buangbuang sama lamang sa hubog nga mikab-ot ug sampinit sa iyang kamot. ¹⁰ Ang mamamana nga mosamad sa tanan sama lamang niadtong nagpatrabaho ug usa ka buangbuang o si bisan kinsa na lamang nga molabay. ¹¹ Sama sa iro nga mobalik ug kaon sa iyang sinuka, busa mao usab ang buangbuang nga mousab sa iyang kabuang. ¹² Nakakita ka ba ug tawo nga maalamon sa iyang kaugalingong mga mata? Mas aduna pay paglaom ang mga

buangbuang kay kaniya. ¹³ Moingon ang tawo nga tapolan, “Adunay liyon sa dalan! Adunay liyon taliwala sa mga hawanan!” ¹⁴ Sama sa pultahan nga masirado ug maabli pinaagi sa bisagra niini, mao man usab ang tapolan nga tawo nga anaa sa iyahang higdaanan. ¹⁵ Ikabot sa tawong tapolan ang iyang kamot ngadto sa pagkaon apan wala siyay kusog aron sa paghungit niini sa iyang baba. ¹⁶ Gilantaw sa tawong tapolan nga mas maalamon pa siya kaysa sa pito ka tawong adunay panabot. ¹⁷ Sama sa tawo nga mogunit sa dalunggan sa iro, ang lumalabay nga nasuko tungod sa usa ka suliran nga dili iyaha. ¹⁸ Sama sa nasuko nga tawo nga namana gamit ang nagkalayo nga mga udyong, ¹⁹ ang tawo nga nanglimbong sa iyang silingan ug moingon, “Wala ba diay ako nangumidya lang?” ²⁰ Kay ang kakulangan sa sugnod, mapalong ang kalayo; ug kung walay manglibak mohunong ang panaglalis. ²¹ Sama nga ang uling mahimong nagdilaab nga baga ug ang kahoy mahimong kalayo, mao man usab ang malalison nga tawo nga mohaling sa panag-away. ²² Sama sa lamiang pagkaon ang mga pulong nga libak; mosulod sila ngadto sa kinasuloran nga mga bahin sa lawas. ²³ Ang plata nga gitabon sa kulon sama sa nagdilaab nga mga ngabil ug daotan nga kasingkasing. ²⁴ Ang tawo nga nasilag sa uban makatago sa iyang mga gibati pinaagi sa iyang mga ngabil ug gilimbongan niya ang iyang kaugalingon. ²⁵ Malumo siya nga mosulti, apan ayaw ug tuo kaniya, tungod kay

adunay pito ka daotan sa iyang kasingkasing.
²⁶ Bisan tuod ug gitabonan sa paglimbong ang iyang pagdumot, ang iyang kadaotan mapadayag diha sa kadaghanan. ²⁷ Si bisan kinsa nga mokalot ug bung-aw maoy mahulog niini ug ang tawo nga moligid sa bato maoy maligiran niini. ²⁸ Gikasilagan sa bakakon nga dila ang mga tawo nga gidugmok niini ug ang maulog-ulogon nga baba nagdala ug kadaot.

27

¹ Ayaw panghambog mahitungod sa ugma, kay wala ka masayod kung unsa ang dalhon nianang adlaw. ² Pasagdi nga dayegon ka sa uban ug dili ang imong kaugalingon nga baba; ang dumuduong ug dili ang imong kaugalingong mga ngabil. ³ Hunahunaa ang kabug-aton sa bato ug ang kabug-aton sa balas-mas bug-at pa nianang duha ang pagpanghagit sa usa ka buangbuang. ⁴ Adunay kasamok diha sa kapungot ug baha diha sa kasuko, apan kinsa man ang makabarog diha sa pagpangabugho? ⁵ Mas maayo pa ang dayag nga pagbadlong kaysa gitagoan nga gugma. ⁶ Matinud-anon ang mga samad nga gikan sa usa ka higala, apan mahimong malinlahon ang halok sa usa ka kaaway. ⁷ Ang tawo nga nabusog na pagayo mobalibad bisan gani sa dugos, apan alang sa tawong gigutom, ang tanang pait nga butang tam-is. ⁸ Ang langgam nga nahisalaag gikan sa iyang salag sama sa tawo nga nahisalaag gikan sa iyang gipuy-an. ⁹ Ang pahumot ug ang insenso makapalipay sa kasingkasing, apan ang kaayo

sa usa ka higala mas maayo pa kaysa sa iyang tambag. ¹⁰ Ayaw isalikway ang imong higala ug ang mga higala sa imong amahan, ug ayaw pag-adto sa balay sa imong igsoon nga lalaki sa panahon sa imong kalisdanan. Mas maayo pa ang silingan nga anaa sa duol kaysa igsoon nga atua sa layo. ¹¹ Pagmaalamon, akong anak, ug lipaya ang akong kasingkasing; unya tubagon ko ang motamay kanako. ¹² Sa dihang makakita ug kagubot ang tawo nga adunay kahibalo, motago siya, apan mopadayon ang tawong walay alamag ug mag-antos siya tungod niini. ¹³ Kuhaa ang bisti kung ang tag-iya niini nagbutang ug salapi alang sa utang sa usa ka dumuduong; ug kuhaa kini kung nagbutang siya ug kwarta alang sa usa ka babaye nga mananapaw. ¹⁴ Si bisan kinsa nga naghatag ug panalangin sa iyang silingan uban sa makusog nga tingog sayo sa kabuntagon, kana nga panalangin isipon nga tunglo! ¹⁵ Ang malalison nga asawa sama sa kanunay nga tagaktak sa ulan sa tibuok adlaw; ¹⁶ ang pagpugong kaniya sama sa pagpugong sa hangin, o ang pagsulay sa paghakop sa lana sa imong tuo nga kamot. ¹⁷ Ang puthaw mobaid sa puthaw; sa samang paagi, ang tawo mobaid sa iyang higala. ¹⁸ Siya nga nag-atiman sa kahoy nga igera magakaon sa bunga niini, ug ang tawo nga nagpanalipod sa iyang agalon mapasidunggan. ¹⁹ Sama nga makita ang dagway sa tawo kung motan-aw siya sa tubig, busa ang kasingkasing sa tawo magapakita kung unsa siya nga pagkatawo. ²⁰ Ingon nga dili gayod matagbaw ang Sheol ug

ang Abaddon, busa dili gayod matagbaw ang mga mata sa tawo. ²¹ Ang tunawanan alang sa plata ug ang hudnohan alang sa bulawan; ug masulayan ang tawo sa dihang dayegon siya. ²² Bisan pa ug imong dugmokon ang buangbuang pinaagi sa lubokanan-uban sa trigo-apan sa gihapon dili siya biyaan sa iyang pagkabuangbuang. ²³ Siguroha nga nasayod ka sa kahimtang sa panon sa imong mga karnero ug hatagi ug pagtagad ang panon sa imong mga kanding, ²⁴ kay ang bahandi dili man molungtad hangtod sa kahangtoran. Molungtad ba ang paghari sa tanang kaliwatan? ²⁵ Nahanaw ang sagbot ug mitubo ang bag-o ug sa kabukiran gitigom ang pagkaon alang sa mga baka. ²⁶ Ang mga nating karnero ang mohatag kanimo ug bisti ug ang mga kanding ang magpahinagbo sa bayad sa inyong uma. ²⁷ Adunay gatas sa kanding alang sa imong pagkaon-ang pagkaon alang sa imong panimalay-ug kalan-on alang sa imong mga sulugoon nga babaye.

28

¹ Managan ang mga daotan bisan walay naggukod kanila, apan kadtong nagbuhat sa matarong mga maisogon sama sa bata nga liyon. ² Tungod sa kasaypanan sa usa ka yuta, daghan kini ug mga magmamando, apan diha sa tawo nga adunay panabot ug kahibalo, molungtad kini sa dugay nga kapanahonan. ³ Ang tawong kabos nga modaogdaog sa uban pang tawo nga kabos daw sama lamang nga nakigbugno sa ulan nga nagdaot sa pagkaon. ⁴ Kadtong nagsalikway sa

balaod nagdayeg sa mga tawong daotan, apan kadtong mituman sa balaod nakigbatok kanila. ⁵ Ang mga tawong daotan dili makasabot sa katarong, apan kadtong nagtinguha kang Yahweh nakasabot gayod sa tanan. ⁶ Mas maayo pa ang tawong kabos nga naglakaw uban ang iyang dungog, kaysa sa tawong adunahan nga baliko sa iyang mga pamaagi. ⁷ Siya nga nagtuman sa balaod usa ka anak nga adunay panabot, apan ang tawo nga kauban sa mga dakog kaon nagpakaulaw lamang sa iyang amahan. ⁸ Ang tawo nga nanginabuhi pinaagi sa pagpabayad ug dako nga tubo nagtigom lamang sa iyang bahandi alang niadtong adunay kaluoy sa mga tawong kabos. ⁹ Kung ilingiw sa tawo ang iyang dalungan aron dili makapaminaw sa balaod, kasilagan bisan gani ang iyang pag-ampo. ¹⁰ Si bisan kinsa nga mopahisalaag sa mga matarong ngadto sa daotan nga dalan, maunay ug kahulog sa iyang kaugalingon nga bung-aw, apan ang mga dili sad-an makaangkon gayod ug maayo nga panulondon. ¹¹ Ang tawong adunahan maalamon sa iyang kaugalingong mga mata, apan ang tawong kabos nga adunay panabot maoy makasakop kaniya. ¹² Kung adunay kadaogan alang niadtong nagbuhat kung unsay matarong, adunay dakong himaya, apan kung mobarog ang mga daotan, motago ang katawhan. ¹³ Siya nga nagtago sa iyang mga sala dili gayod mouswag, apan ang tawo nga mosulti niini ug mosalikway niini kaluy-an gayod. ¹⁴ Malipayon gayod siya nga kanunay nagkinabuhi uban ang pagtahod,

apan si bisan kinsa nga nagapagahi sa iyang kasingkasing mahiagom sa kasamok. ¹⁵ Sama sa nagngulob nga liyon o kadamagong nga oso ang daotan nga magmamando sa mga tawong kabos. ¹⁶ Ang magmamando nga nakulangan ug panabot mapintas nga modaogdaog, apan ang tawo nga nasilag sa pagkabakakon maoy makalugway sa iyang mga adlaw. ¹⁷ Kung ang tawo nasad-an tungod kay nakapaagas siya ug dugo sa tawo, motagotago siya hangtod sa iyang kamatayon ug wala gayoy motabang kaniya. ¹⁸ Si bisan kinsa nga maglakaw uban ang dungog mapanalipdan, apan ang tawo nga baliko ang dalan malaglag gayod. ¹⁹ Ang tawo nga nagtrabaho sa iyang yuta makaangkon ug daghang pagkaon, apan si bisan kinsa nga nagsunod sa walay pulos nga mga tinguha makahiagom gayod sa tumang kakabos. ²⁰ Ang tawong matinud-anon makaangkon gayod ug dagkong mga panalangin, apan ang tawo nga naadunahan ug kalit masilotan gayod. ²¹ Dili maayo ang pagpakita ug pagkapinalabi, apan alang sa usa ka tinapay mobuhat ug daotan ang tawo. ²² Ang tawo nga tihikan nag-apas sa mga bahandi, apan wala siya masayod nga moabot kaniya ang kawalad-on. ²³ Si bisan kinsa nga nagbadlong sa usa ka tawo mas makaangkon pa ug labaw nga kaluoy gikan kaniya sa kinayahian kaysa niadtong nidayeg kaniya pinaagi sa iyang dila. ²⁴ Si bisan kinsa nga nangawat sa iyang amahan ug inahan ug moingon, “Dili kana sala,” kauban siya niadtong tawo nga molaglag.

²⁵ Ang hakog nga tawo makaaghat ug panagbingkil, apan ang tawo nga misalig kang Yahweh magmauswagon. ²⁶ Siya nga mosalig sa iyang kaugalingong kasingkasing usa ka buangbuang, apan ang maglakaw sa kaalam mahilayo gayod gikan sa kakuyaw. ²⁷ Ang tawo nga naghatag sa mga kabos dili gayod makulangan, apan si bisan kinsa nga mopiyong sa iyang mga mata diha kanila makadawat gayod ug daghang tunglo. ²⁸ Sa dihang mobarog ang mga tawong daotan, motago ang katawhan, apan kung mahanaw na ang mga tawong daotan, magkadaghan gayod kadtong mobuhat sa matarong.

29

¹ Ang tawo nga midawat ug daghang mga pagbadlong apan nagpatikig sa iyang liog moabot ang higayon nga mapukan ug dili na gayod maayo. ² Kung kadtong nagabuhat ug matarong modaghan, maglipay ang katawhan, apan kung ang daotan nga tawo ang magma-mando, manghupaw ang katawhan. ³ Si bisan kinsa nga nahigugma sa kaalam makalipay sa iyang amahan, apan siya nga nagkig-uban sa mga nagbaligya ug dungog nagaguba sa iyang bahandi. ⁴ Ang hari magtukod sa yuta pinaagi sa katarong, apan siya nga gusto makasapi maoy moguba niini. ⁵ Ang tawo nga nag-ulog-ulog sa iyang silingan sama lamang nga nagbukhad ug pukot alang sa iyang mga tiil. ⁶ Malit-ag ang tawong daotan pinaagi sa iyang kaugalingon nga sala, apan siya nga nagbuhat ug matarong

mag-awit ug magmalipayon. ⁷ Siya nga nag-buhat ug matarong nag-amping sa katungod sa mga kabos; ang tawong daotan dili makasabot niana nga kahibalo. ⁸ Ang mga matamayon nagbutang ug kalayo sa siyudad, apan kadtong maalamon molikay sa kapungot. ⁹ Kung adunay panaglalis sa tawong maalamon ug sa buang-buang, masuko lamang siya ug mokatawa, ug wala gayoy pagpahulay. ¹⁰ Ang mga mamumuno magdumot kaniya nga walay sala ug pangitaon ang kinabuhi sa mga matarong. ¹¹ Ipakita gayod sa buangbuang ang tanan niyang kasuko, apan ang tawong maalamon makapugong niini ug mapailubon sa iyang kaugalingon. ¹² Kung ang magmamando magtagad sa mga bakak, ang tanan niyang mga kadagkoan mahimong daotan. ¹³ Ang tawong kabos ug ang madaogdaogon mangagsama lamang, kay si Yahweh ang naghatag ug kahayag sa ilang mga mata. ¹⁴ Kung maghukom ang hari sa mga kabos pinaagi sa kamatuoran, matukod ang iyang trono hangtod sa kahangtoran. ¹⁵ Ang bunal ug ang pagpadlong mohatag ug kaalam; apan ang bata nga gilikay gikan sa pagpanton magpakaulaw sa iyang inahan. ¹⁶ Kung ang mga tawong daotan anaa sa gahom, modagsang ang pagpakasala, apan kadtong nagbuhat ug matarong makakita sa pagkapukan sa mga tawong daotan. ¹⁷ Pantuna ang imong anak nga lalaki ug papahulayon ka niya; ug magdala siya ug kalipay sa imong kinabuhi. ¹⁸ Diin wala nay makita nga mga pagpanagna ang mga tawo managdagan, apan bulahan siya nga

nagtuman sa balaod. ¹⁹ Dili nimo mabadlong ang mga ulipon pinaagi sa mga pulong, bisan tuod makasabot siya, magpakahilom lamang gihapon. ²⁰ Nakakita na ba ka ug tawo nga madali-dalion sa iyang gipamulong? Mas aduna pay paglaom ang usa ka buangbuang kaysa kaniya. ²¹ Siya nga mapatuyangon sa iyang ulipon gikan sa iyang pagkabatan-on, adunay kasamok sa kaulahian niini. ²² Ang masuk-anon nga tawo makapukaw sa panagbingkil ug ang hanas sa kaligutgot makahimo ug daghang mga sala. ²³ Ang garbo sa tawo makapaubos kaniya; apan siya nga adunay mapainubsanon nga espiritu mapasidunggan. ²⁴ Siya nga makig-uban sa mga kawatan masilag sa iyang kaugalingon nga kinabuhi; madungog niya ang pagtunglo ug walay ikasulti. ²⁵ Ang kahadlok sa tawo naghimo ug lit-ag, apan siya nga mosalig kang Yahweh mapanalipdan. ²⁶ Daghan ang nagapangita sa dagway sa magmamando, apan gikan kang Yahweh moabot ang katarong alang kaniya. ²⁷ Ang walay katarong nga tawo gidumtan niadtong nagbuhat ug matarong, apan siya nga matarong ang dalan gidumtan sa mga tawong daotan.

30

¹ Ang mga panultihon ni Agur nga anak nga lalaki ni Jaque—ang panagna: Kining tawhana gipahayag ngadto kang Itiel, kang Itiel ug kang Ucal: ² Sigurado gayod nga labaw pa ako kasusama sa mananap kaysa bisan kinsa nga tawo ug wala akoy panabot sa tawo. ³ Wala ako nakakat-on sa kaalam, ni aduna akoy kahibalo

Kaniya nga Balaan. ⁴ Kinsa ba ang miadto sa langit ug mikanaog? Kinsa ba ang nakatigom sa hangin diha sa walay sulod niyang mga kamot? Kinsa ba ang nakatigom sa katubigan diha sa panapton? Kinsa ba ang nagpahimutang sa kinutoban sa kalibotan? Unsa man ang iyang ngalan, ug unsa man ang ngalan sa iyang anak? Sigurado nga nasayod gayod kamo! ⁵ Ang matag pulong sa Dios napamatud-an na, siya ang taming niadtong modangop kaniya. ⁶ Ayaw dugangi ang iyang mga pulong, o pagabadlongon ka niya, ug mapamatud-an ka nga bakakon. ⁷ Naghangyo ako kanimo ug duha ka butang, ayaw intawon ihikaw kini gikan kanako sa dili pa ako mamatay: ⁸ Ipahilayo gikan kanako ang mga walay pulos nga pulong ug mga bakak. Ayaw ako hatagi ug kawaladon ni mga bahandi, ihatag lamang kanako ang pagkaon nga akong gikinahanglan. ⁹ Kay kung hatagan mo ako ug sobra, tingali ug ilimod ko ikaw ug moingon, “Kinsa man si Yahweh?” O kung mahimo akong kabos, makapangawat ako ug mapasipad-an ang ngalan sa akong Dios. ¹⁰ Ayaw daota ang ulipon atubangan sa iyang agalon, o pagatunglohon ka niya ug pagailhon ka nga sad-an. ¹¹ Ang kaliwatan nga magtunglo sa ilang amahan ug wala magpanalangin sa ilang inahan, ¹² mao kana ang kaliwatan nga putli sa ilang kaugalingong mga mata, apan wala sila nahugasan sa ilang mga hugaw. ¹³ Mao kana ang kaliwatan—mga mapahitas-on sa ilang mga mata ug nagpataas sa ilang mga tabontabon

sa mata! — ¹⁴ sila ang kaliwatan nga daw mga espada ang ilang mga ngipon, ug ang ilang mga panga daw mga kutsilyo, mao nga mahimo nilang lamyon ang mga kabos gikan sa kalibotan ug ang mga nagakinahanglan gikan sa taliwala sa katawahan. ¹⁵ Ang mga alimatok adunay duha ka anak nga mga baye, “Hatag ug hatag,” mihilak sila. Adunay tulo ka butang nga dili gayod matagbaw, upat nga dili moingon ug, “Igo na”: ¹⁶ Ang Seol, ang sabakan nga dili makapanamkon, yuta nga giuhaw sa tubig, ug ang kalayo nga dili moingon ug, “Igo na.” ¹⁷ Ang mata nga nagatamay sa amahan ug nagasupak sa inahan, pagatukaon ang iyang mga mata pinaagi sa mga uwak sa walog, ug kan-on siya sa mga agila. ¹⁸ Adunay tulo ka mga butang nga kahibulongan kaayo alang kanako, upat nga dili nako masabtan: ¹⁹ ang dalan sa agila sa kawanangan; ang dalan sa bitin nga anaa sa bato; ang dalan sa sakayan nga anaa sa kinalaloman nga bahin sa dagat; ug ang dalan sa lalaki uban sa batanong babaye. ²⁰ Mao kini ang dalan sa babaye nga mananapaw— mokaon siya ug iyang trapohan ang iyang baba ug moingon, “Wala akoy nabuhat nga sayop.” ²¹ Adunay tulo ka mga butang nga makapatay-og sa kalibotan ug ang ikaupat dili kini molahutay: ²² kung mahimong hari ang usa ka ulipon; kung ang buangbuang mapuno sa pagkaon; ²³ kung magminyo ang babaye nga gikasilagan; ug kung ang sulugoong babaye mopuli sa dapit sa iyang agalong babaye. ²⁴ Upat ka mga butang sa kalibotan nga gagmay apan

maalamon kaayo: ²⁵ ang mga lamigas nga mga binuhat dili kusgan, apan nag-andam sila sa ilang mga pagkaon panahon sa ting-init; ²⁶ ang mga ilaga sa bato dili kusgan nga mga binuhat, apan nagbuhat sila sa ilang balay sa kabatoan. ²⁷ Ang mga dulong walay hari, apan silang tanan magpanon nga han-ay. ²⁸ Ang taluto, makuptan mo kini sa duha nimo ka mga kamot, apan makita sila sa mga palasyo sa hari. ²⁹ Adunay tulo ka mga butang nga halangdon lantawon sa ilang pagtikang ug upat nga halangdon lantawon kung unsa sila molakaw: ³⁰ ang lion, ang labing kusgan taliwala sa mga ihalas nga mananap—walay talikdan niini gikan sa tanan; ³¹ ang hambog nga sunoy; ang kanding; ug ang hari diin ang iyang mga sundalo anaa sa iyang tupad. ³² Kung ikaw nagpakabuang, nagdayeg sa imong kaugalingon, o naglaraw ka ug daotan— ibutang ang imong kamot sa imong baba. ³³ Ingon nga ang pagkutaw sa gatas makahimo ug mantekilya ug ingon nga magdugo ang ilong sa tawo kung lubagon kini, busa ang mga buhat nga gibuhats sa kasuko magahatag kini ug panagbingkil.

31

¹ Ang mga pulong ni Haring Lemuel— ang panagna nga gitudlo sa iyang inahan. ² Unsa man, akong anak? Ug unsa man, anak sa akong sabakan? ug unsa man, anak sa akong mga panaad? — ³ Ayaw ihatag ang imong kusog sa babaye, o ang imong mga pamaagi niadtong maglaglag sa mga hari. ⁴ Dili kini alang sa mga hari, Lemuel, dili kini alang

sa mga hari aron pag-inom sa bino, ni ang mga magmamando aron mangutana, “Hain man ang isog nga ilimnon?” ⁵ Tungod kay kung moinom sila, makalimtan nila kung unsa ang kasugoan, ug yatakan ang mga katungod sa tanang mga gidaogdaog. ⁶ Hatagi ug isog nga ilimnon ang mga tawo nga mangahanaw ug bino niadtong hilabihan ang kasakit. ⁷ Moinom siya ug mahikalimtan niya ang iyang kawalad-on ug dili niya mahinumdoman ang iyang kasamok. ⁸ Pakigsulti alang niadtong dili makasulti, alang sa kaayohan sa tanan nga hapit na mangahanaw. ⁹ Pagsulti ug paghukom pinaagi sa sukdanan kung unsa ang husto ug labani ang katungod sa mga kabos ug nagakinahanglan nga mga tawo. ¹⁰ Kinsa man ang makakita ug takos nga asawa? Ang iyang kabililhon labaw pa sa mga alahas. ¹¹ Ang kasingkasing sa iyang bana mosalig kaniya, ug dili gayod siya mahimong kabos. ¹² Mobuhat gayod siya ug maayong mga butang alang kaniya ug dili ang daotan sa tanang mga adlaw sa iyang kinabuhi. ¹³ Magpili siya ug balahibo sa karnero ug lanot sa lino nga tanom, ug magabuhat uban ang kalipay sa iyang mga kamot. ¹⁴ Sama siya sa nagpatigayon nga mga sakayan; nagdala siya sa iyang pagkaon gikan sa halayo. ¹⁵ Mobangon siya samtang gabii pa ug mohatag ug pagkaon sa iyang panimalay, ug ibahinbahin niya ang buluhaton alang sa iyang mga sulugoong babaye. ¹⁶ Maghunahuna siya ug uma ug paliton kini, uban sa kinitaan sa iyang mga kamot motanom siya ug paras. ¹⁷ Bistihan

niya ang iyang kaugalingon sa kusog ug himoon niyang kusgan ang iyang mga bukton. ¹⁸ Makita niya kung unsa ang maayo nga makaginansya siya; sa tibuok gabii wala gipalong ang iyang lampara. ¹⁹ Gibutang niya ang iyang mga kamot sa lamboranan, ug iyang gigunitan ang nilubid nga tanod. ²⁰ Gituy-od niya ang iyang kamot sa mga tawong kabos; gituy-od niya ang iyang kamot sa mga tawong nanginahanglan. ²¹ Dili siya mahadlok sa niyebe alang sa iyang panimalay, kay ang tibuok niya nga panimalay nabistihan sa dagtom pula. ²² Naghimo siya ug hapin alang sa iyang higdaanan, ug nagbisti siya ug labing maayo nga tapul nga lino. ²³ Inila ang iyang bana sa mga ganghaan, kung molingkod siya kauban sa mga kadagkoan sa yuta. ²⁴ Naghimo siya ug lino nga mga panapton ug gibaligya kini, ug nagbaligya siya ug mga bakus sa mga nagapatigayon. ²⁵ Nabistihan siya uban ang kusog ug kadungganan, ug mokatawa siya sa dihang moabot ang panahon. ²⁶ Magabuka siya sa iyang baba uban ang kaalam ug ang balaod sa pagkamaluluy-on anaa sa iyang dila. ²⁷ Nagabantay siya sa tanang pamaagi sa iyang panimalay ug dili mokaon sa tinapay nga walay pulos. ²⁸ Mobangon ang iyang mga anak ug tawgon siya ug bulahan ug ang iyang bana modayeg kaniya, ug moingon, ²⁹ “Daghang buotan nga mga babaye, apan silang tanan dili makalabaw kanimo.” ³⁰ Ang katahom malimbongon, ug ang kaanyag walay kapuslanan, apan ang babaye nga mahinadlokon kang Yahweh, pagadayegon

siya. ³¹ Ihatag kaniya ang kinitaan sa iyang mga kamot ug tugoti ang iyang mga buhat nga modayeg kaniya diha sa mga ganghaan.

Balaan nga Bibliya
Unlocked Literal Bible in the Cebuano language of
the Republic of the Philippines

copyright © 2019 Door43 World Missions Community

Language: Cebuano

Translation by: Door43 World Missions Community

Contributor: Aida Espelita, Aira Amaran, Alma Mae Llorca, Amelina Emboc, Analine Tanog, Bernaly Mansiwagan, Carwelene Amper, Chally Lou Lacaran, Charity Guinita, Dan Bongcalas, Darryl Lasquite, Divine Grace Leparto, Elsie Lacubay, Ernilyn Balindong, Gem Lalaan, Helen Thundas, Jerome Resomadero, Jeryl Tumundog, Johnny Ray Lumawan, Loreto Socias Jr., Luther Pulao Jr., Lymae Belle Ednalgan, Marilyn Layum, Mark Kevin Atab, Marth Anthony Atab, Miracle Marcojos, Molly, Noel Dalumatao, Rico Barrios, Ricky Mansabid, Romeo Lumasay, Roselle Layum, Steven Lubosan, Jeffrey, Johanna, Junette, Benny, and Racquel

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2020-06-08

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

2df9daf7-60be-5f99-a36b-0eeb22060857